

המועצה להשכלה גבוהה

דוח ביקורת פנימית בנושא:

הערכת איכות תכניות לימודים

במוסדות להשכלה גבוהה

מרץ 2019

אסתר מטלס
רואי חשבון

ESTHER MATELESS
CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS (Isr.)

רחוב גוש עציון 7 גבעת שמואל 54030 St. GIVAT SHMUEL, GUSH ETZION 7,
טלפון : 03-5704038 פקס : 03-5784642
E-mail : mateless@zahav.net.il

14 במרץ 2019

הנדון: ביקורת על הערכת איכות של תכניות לימודים

בהתאם לתכנית הביקורת לשנת 2018, בוצעה ביקורת מעמיקה על פעילות הערכת תכניות לימודים במוסדות להשכלה גבוהה באגף להערכת איכות והבטחתה. תהליך הערכת איכות של תכניות לימודים הינו באחריות האגף להערכת איכות והבטחתה.

מטבעה של ביקורת שהיא מתמקדת בכשלים ובליקויים. אין הדבר מפחית מאיכות עבודתם ומסירותם של עובדי המלי"ג, והביקורת מודה להם על שיתוף הפעולה הפורה עמה.

בברכה,
אסתר מטלס, רואי חשבון

תקציר מנהלים

בהתאם לתכנית הביקורת לשנת 2018, בוצעה ביקורת מעמיקה על פעילות הערכת תכניות לימודים במוסדות להשכלה גבוהה באגף להערכת איכות והבטחתה. תהליך הערכת איכות של תכניות לימודים הינו באחריות האגף להערכת איכות והבטחתה. מטרת הביקורת היא לבחון את תהליכי הערכת איכות תכניות לימודים, יעילותם והבקורות הקיימות בתהליכים.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הערה מקדימה רלבנטית לכל אורך הדו"ח:

לדעתי המבקרת לא הבינה את השתלשלות העניינים בכל הנוגע להקמת המערכת להערכת איכות ולא קראה כל החלטה באופן מלא, ולכן מבלבלת בין החלטות שונות, ובמיוחד לא מדייקת בהחלטות הרלבנטיות.

החלטה ראשונה – דצמבר 2001 – התקבלה בעקבות נייר עמדה שהגישה מזכירות המל"ג למליאת המל"ג. ההחלטה אומרת שהמלג מאמצת את המתווים המופיעים בנייר העמדה (תוך פירוט המתווים בהחלטה), אבל היא מבקשת ממזכירות המל"ג להכין הצעה מפורטת יותר (ראו הסעיף האחרון בהחלטה). **לכן החלטה זו אינה הקובעת!**

החלטה שנייה – יולי 2002 – המל"ג מאמצת את הנייר שהוגש לה ע"י מזכירות המל"ג באופן עקרוני, אבל קובעת (ס' 2 בהחלטה) שעל מנת לקדם את מימוש המערכת להערכת איכות והבטחתה, תוקם ועדה שיהיו חברים בה חברי מועצה ומומחים מהתחום, שתפתח את המערכת שהוצגה במסמך שאומץ, תוך התייחסות להערות שעלו במהלך הדיון במליאה. המועצה ביקשה מהוועדה להגיש לה הצעת פרטנית על בסיס המערכת שהוצגה ע"י מזכירות המועצה ושאומצה על ידה. בהתאם להחלטה זו הוקמה ועדת פינגר (נחום פינגר בדיוק סיים את הרקטורט באוני' בן גוריון והוזמן לעמוד בראש הוועדה הנ"ל). **לכן גם החלטה זו אינה הקובעת!**

החלטה שלישית – יוני 2003 – המל"ג דנה בדו"ח ועדת פינגר ומאמצת אותו באופן מלא. כמו כן מחליטה להקים יחידה אדמיניסטרטיבית בתוך מזכירות המל"ג שתפעיל את המערכת להערכת איכות, וכן להקים ועדה מלווה להערכת איכות והבטחתה, שלימים תהפוך להיות ועדת משנה קבועה של המל"ג (ועדת המשנה להבטחת איכות). **לכן ההחלטה השלישית הזו (יוני 2003) היא ההחלטה היחידה הקובעת – היא המכוננת את המערכת**

להערכת איכות, ואין להתייחס להחלטות הקודמות של המל"ג בנושא זה משום שהן אינן רלבנטיות. בנוסף, יש לציין שבדו"ח ועדת פינגר שאומץ כאמור במלואו ע"י המל"ג נכתב: "הוועדה מבקשת לציין שלמרות הפירוט הרב המובא בהמלצות השונות, יש לראות במסמך כולו מעין אוסף של קווים מנחים לביצוע ולהטמעת הנושא. הנסיון שיצטבר והמשוב שיתקבל, יאפשרו למל"ג וליחידה המקצועית של המל"ג אשר תופקד על הנושא לגבש גישות, מידע נדרש, וכן נוהלים מותאמים למשימה." לכן, אסור לקחת את המתווה המופיע בדו"ח פינגר כ"ראה וקדש" ואם עושים משהו שונה ממה שהומלץ בו, הרי שאין מדובר באי יישום החלטת המל"ג.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הביקורת התייחסה להחלטת המועצה מיולי 2001, המצ"ב כנספח 2. במועד זה החליטה המועצה להקים מערכת להערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה והתוויה קווים מנחים לפיהם תוקם המערכת. אין התייחסות בהחלטת המועצה לנייר עמדה כלשהו שקדם להחלטה ואין כל חשיבות לכך. ההחלטה כפי שנוסחה במסמך הינה סופית ולא מותנית. בהמשך להחלטה העקרונית ולקווים המנחים שהוצגו במסגרתה, נתבקשה מזכירות המועצה, בסעיף ב' להחלטה, להציע דרכי עבודה ותהליכי הבטחת איכות, כגון, מדדים שעל פיהם תיקבע האיכות, שאלונים שיופצו למוסדות האקדמיים, לוחות זמנים לביצוע ההערכה וכיוצ"ב. בקשה זו ממזכירות המועצה אינה מפחיתה מתוקפה של ההחלטה העקרונית הסופית של המועצה להקים מערכת להערכת איכות על פי הקווים המנחים שהוצגו במסגרת ההחלטה.

החלטת המועצה מיוני 2003, המצ"ב כנספח 3, מאמצת את המלצות דוח ועדת פינגר. ההחלטה מגדירה את המבנה הארגוני – הקמת יחידה להערכת איכות במזכירות המל"ג, ומבקשת מהגורמים הרלבנטיים לגבש תוכנית אופרטיבית להקמה ולהפעלה של מערכת להערכת איכות והבטחתה תוך 60 יום.

למותר לציין, שהביקורת מסכימה לדברי המבוקרים שבמהלך השנים, לאור הניסיון שיצטבר, רשאית המועצה והיחידה המקצועית לקבוע גישות או נהלים מותאמים למשימה. לעניין תקפות ההחלטה מיולי 2001, כל עוד לא החליטה המועצה אחרת, הרי שהחלטתה מיולי 2001, על ביצוע הערכת איכות ביחס לתוכניות הלימודים והערכת איכות ביחס למוסד, שרירה וקיימת.

תובנות כלליות של הביקורת

א. המל"ג והות"ת אינן פועלות דיין להפקת מלוא התועלת מתהליך הערכת האיכות, בו מושקעים משאבים לא מבוטלים. נדרש על ידן להתייחס בכובד ראש לכל אחת

מהמלצות הוועדה, להנחות את האגפים הרלבנטיים לאופן יישומה, לדרוש דיווחים חצי שנתיים להתקדמות היישום, לקיים דיונים באשר לקשיים ביישום ההמלצות ולהציג פתרונות אפשריים.

ב. על המל"ג להציג בפני מקבלי ההחלטות וכלל הציבור את בעיית רמת המחקר במוסדות האקדמיים, שאינה משביעת רצון, את הירידה של ישראל בדירוג הבינלאומי¹, את הצורך הדחוף בגיוס חוקרים מחו"ל ברמה בינלאומית גבוהה ואת התקציב הנדרש כדי להעלות את איכות ההשכלה הגבוהה לרמה בינלאומית.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

לא ברור על מה מתבססת הקביעה הגורפת הזו ובאיזה דירוג נמצאה ירידה.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

ראו הפנייה מס' 1 בתחתית העמוד.

ג. על המל"ג להעלות את המודעות להשלכות של אי הגדלת התקציב על האיכות האקדמית של המוסדות בישראל, ובפרט ביחס לרמת האיכות של מוסדות אקדמיים בחו"ל. העלאת המודעות צריך שתלווה בדיונים בתוך המל"ג/ות"ת, ותוקרן גם למקבלי ההחלטות ולציבור הרחב, באמצעות פרסום ניירות עמדה ודוחות שנתיים המציגים נתונים ומידע על בעיות מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, השלכותיהן ופתרונות מוצעים.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הגדילו את התקציב בתכנית הרב שנתית האחרונה. אין אמירה שלא יגדילו את התקציב בתכנית הרב שנתית הבאה.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

מדוחות ועדות הערכת איכות בתחומים שונים עולה כי מגבלת תקציב אינה מאפשרת את פתרון הבעיות. לדוגמה, מדוחות הערכת איכות תוכניות לימודים בתחום מינהל עסקים עולה כי רוב האוניברסיטאות דיווחו על קשיים בגיוס סגל, בין היתר מאחר וניסיונות גיוס של סגל מחו"ל לא צלחו בעבר, בשל התמורה הכספית לאנשי סגל שאינה גבוהה דיה.

¹ גופי דירוג מוסדות להשכלה גבוהה בעולם, המצביעים על ירידת הדירוג של המוסדות בישראל באיכות המחקר וההוראה:
א. דירוג שאנגחאי – דירוג המתמקד באיכות המחקר.
ב. חברת QS (Quacquarelli Symonds) שמדרגת את כל מוסדות ההשכלה הגבוהה בעולם על פי מדדים שונים הבודדים את איכות המחקר וההוראה ואת המוניטין של המוסדות האקדמיים.
ג. דירוג בינלאומי של האוניברסיטאות הטובות בעולם של השבועון הבריטי Times Higher Education.

להלן עיקרי הממצאים:

עמוד בדוח	נושא	הממצא	המלצה	תגובת המבוקרים
24	תפקידי האגף	<p>האגף לא ביצע שניים מתפקידיו:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ גיבוש מדיניות בכלל ולקראת תכנית רב שנתית בפרט. ✓ פיתוח מדדים כמותיים וסטנדרטים להערכת איכות. 	<p>א. על המל"ג למסד מערכת נהלים בכתב שיהוו מסגרת סדורה לתהליך הערכת האיכות: אופן בחירת התחומים שבהם תבוצע הערכת איכות, הוראות להערכה עצמית של המוסדות, אופן בחירתה ועבודתה של הוועדה הבינלאומית, אופן המעקב אחר יישום החלטות מל"ג/ות"ת ועוד.</p> <p>ב. על המל"ג לקבוע אמות מידה לכל אחד מהפרמטרים הנבדקים במסגרת הערכת האיכות.</p>	<p>תגובת סמנכ"ל האגף:</p> <p>יש תכנית רב שנתית לבדיקות האגף. התכנית נדונה בוועדת המשנה ואושרה במלג. יש נהלים פנימיים (חלקם אושרו בוועדת המשנה) המתייחסים לנושאים אלה.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</p> <p>לבקשת הביקורת לקבל נהלי העבודה הנוגעים לפעילות האגף הועברו לביקורת שני נהלים בנושא מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג ונהל עבודה - ועדות תחומיות, המתווה את לוחות הזמנים לשלבי תהליך הערכת האיכות.</p>
		<p>האגף עוסק בנושא פיתוח וקידום לימודי העשרה, שלא הוגדר במסגרת תפקידיו ובכך מצמצם את הזמן המוקדש למשימות המוגדרות בתחומי פעילותו.</p>		<p>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</p> <p>המל"ג סבורה שאין לקבוע סטנדרטיזציה וכן קבעה למעשה שהערכת האיכות הינה בעיקרה איכותנית ולא כמותנית.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</p> <p>בתיאור תפקיד הסמנכ"ל המצורף בנספח להסכם עימה, נקבע כי האגף יפתח מדדים כמותיים וסטנדרטים להערכת איכות. ככל שהמועצה סוברת שאין לקבוע זאת, עליה לקבל החלטה מנומקת לאחר שתדון בנושא וכן עליה לשנות את הגדרת תפקיד מנהל האגף.</p>
30	תכיפות והיקף ביצוע	<p>בניגוד להחלטת המועצה, האגף לא ביצע כלל הערכת איכות במישור</p>	<p>על האגף לבצע הערכת איכות מוסדית, בהתאם להחלטת המל"ג.</p>	<p>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</p> <p>אין החלטה מחייבת של מל"ג לבצע הערכת איכות מוסדית. ההחלטה (2003) הייתה לבחון את הנושא בחלופ</p>

עמוד בדוח	נושא	הממצא	המלצה	תגובת המבוקרים
	הערכת איכות	המוסד לאורך השנים.		<p>2-3 שנים אחרי שתבצע הערכה של תחומי לימוד. זה מה שכתוב בדו"ח פינגר שאומץ במל"ג ביוני 2003. אם יש כאן טענה אז היא צריכה להיות מופנית למל"ג.</p> <p>יחד עם זאת ישנן בדיקות אחרות שנעשות במישור המוסדי כדוגמת החלטת המל"ג על הניהול האקדמי, בקשות למתן אוטונומיה וכו'.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר מופיעה בהרחבה בעמוד 4 לעיל.</p>
		בניגוד להחלטת המועצה, האגף אינו מבצע הערכת איכות בכל תחום אחת ל-6 שנים.	על המועצה לקצר את שלבי תהליך הערכת האיכות. משך הזמן הארוך של התהליך עלול לפגוע במהימנות הערכת האיכות.	<p>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג: למיטב זכרוני ההחלטה בזמנו דיברה על הערכה אחת ל-6-8 שנים.</p> <p>תגובת סמנכ"ל האגף: אילוצים של כוח אדם לא מאפשרים תדירות גבוהה מספיק לביצוע הערכה.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר: החלטת המועצה מיולי 2001 קובעת שיש לבצע הערכת איכות בכל תחום אחת ל-6 שנים. בכל מקרה, גם אחת ל-8 שנים לא התבצעה הערכת איכות בכל תחום.</p>
		קיימים תחומים בהם לא נערכה כלל הערכת איכות עד היום. לא נמצאה החלטה או נימוקים לכך.	על האגף לנמק אי ביצוע סבב ראשון של הערכה בתחומים מסוימים.	<p>תגובת סמנכ"ל האגף: המל"ג החליטה בזמנו על תכנית רב שנתית להערכת איכות עפ"י קריטריונים מסוימים, שאחד מהם היה קיומו של תחום ביותר משני מוסדות. לכן תחומים המתקיימים בלא יותר משני מוסדות אינם עוברים הערכת איכות מל"גית.</p>

עמוד בדוח	נושא	הממצא	המלצה	תגובת המבוקרים
				להערכתנו, כמעט כל התחומים העיקריים הנלמדים במערכת ההשכלה הגבוהה עברו על היום תהליך הערכת איכות לפחות בסבב אחד.
		מספר התחומים בשנה בהם התבצעה הערכת איכות הלך והצטמצם בארבע השנים האחרונות. במקביל, נוספו לאגף משימות בתחומים רוחביים, כדוגמת: אנגלית למטרות אקדמיות, מרכזי מחקר, לימודי רפואה ועוד.	כוח האדם המצומצם באגף באופן יחסי למשימות המוטלות עליו, מצריך הגדלה של היקפו. לחילופין, יש לשקול מעבר להערכה עצמית של חלק מהמוסדות.	תגובת סמנכ"ל האגף: בשנים האחרונות האגף להערכת איכות התמקד בנוסף להערכת תחומי לימוד גם בהערכה ובטיפול של נושאים רוחביים וכבדים. כמו כן, הוחל בפיילוט של בניית מנגנונים הערכת איכות פנים מוסדיים. בנוסף, בשלוש השנים האחרונות החל האגף לבצע תהליכי הערכת איכות גם במוסדות להכשרת מורים שלא נכללו עד כה בתהליך. תהליכים אלה דרשו כח אדם ומשאבים רבים ולכן ירד מספר התחומים שנבדקים באופן שוטף בשנה, תוך שליטה ומציאת האיזון בין התהליכים השוטפים לתהליכים הייחודיים והרוחביים.
35	בחירת התחומים לביצוע הערכת איכות	לא קיימים כלל קריטריונים כתובים לבחירת התחומים להערכת איכות.	א. על המל"ג למסד נוהל לבחירת תחומים בהם תבוצע הערכת איכות. ב. יש לנהל סיכומי דיונים משיבות בתוך האגף להערכת איכות ומחוצה לו.	תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג: לא כך הם פני הדברים. הייתה החלטת מל"ג אחרי השנתיים הראשונות (שהיו פיילוט) בה נקבע איך ייבחרו התחומים + מס' התחומים שיעברו הערכה מדי שנה. התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר: הביקורת לא קיבלה לידיה החלטה כזו.
39	הוועדה להערכת איכות	פרק זמן של ארבעה עד שישה חודשים, מיום ביקור הוועדה במוסדות ועד להגשת	על אגף לפעול לקבלת דוחות הוועדה בצמוד למועדי הביקורים במוסדות.	תגובת סמנכ"ל האגף: לאחרונה האגף עושה מאמץ מיוחד לצמצם את לוחות הזמנים. יש דרישה מיוחדת והקדשת זמן לקבלת טיוטה

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
<p>מתקדמת של דוח הוועדה בטרם עזיבתם של החברים את הארץ. יש לזכור כי אנחנו תלויים באנשים בכירים מאוד באקדמיה שעסוקים גם בדברים אחרים ואילו ציפים אלה לעיתים מעכבים את כתיבת הדוח. כמו כן, בשנים האחרונות גדל באופן משמעותי מספר המחלקות שעוברות הערכה על ידי כל ועדה (מגיע גם לכעשרים תכניות לימוד עבור ועדה אחת), מה שמקשה מאוד על תהליך כתיבת הדוחות ומגדיל את הזמן עד לקבלת הדוחות הסופיים.</p>		<p>ההמלצות על ידה, הינו פרק זמן ממושך מדי.</p>	<p>במוסדות האקדמיים</p>	
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</u> לא מדויק: 1. הערכת האיכות הראשונה של מינהל עסקים נעשתה גם במסגרת לחרדים שהתקיימה בזמנו בקרית אונו. 2. למיטב זכרוני היו ועדות שבהם היו ישראלים לשעבר שחיים בחו"ל הרבה שנים (עבודה סוציאלית למשל), ולכן הם נחשבים בינלאומיים. <u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> מלכתחילה החשיבה בנושא הייתה כי על הוועדה להכיר גם את המסגרת התרבותית של התכניות לחרדים ולכן עדיף להשתמש בחברים ישראלים. לאחר כמה תהליכי הערכה והפקת לקחים, הומלץ להשתמש באותה ועדה בינלאומית שמעריכה את התוכניות הכלליות, גם עבור התכניות לחרדים. המלצת הביקורת היא מה שהוחלט לאחרונה לבצע.</p>	<p>יש לבצע הערכת איכות במסגרות החרדיות יחד עם הערכת האיכות במוסדות האחרים ובאמצעות אותו הרכב של חברי הוועדה. תגובת.</p>	<p>הערכת איכות במסגרות החרדיות בוצעה בנפרד מיתר המוסדות ובאמצעות ועדה שהורכבה מאנשי סגל ישראלים בלבד, בשונה מהערכת האיכות במוסדות האחרים.</p>		

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
<p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> מרכזת הוועדה עושה מאמצים ניכרים להביא את הוועדה להמלצות אופרטיביות וברורות. יחד עם זאת בסופו של דבר הדוח וההמלצות הן בסמכות חברי הוועדה בלבד.</p>	<p>על מרכז הוועדה לדאוג לקבלת הבהרות מחברי הוועדה לגבי המלצות שאינן ברורות.</p>	<p>המלצות הוועדה לא תמיד ברורות.</p>		
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</u> בשום פנים ואופן! ועדות בדיקה/איכות רק ממליצות למל"ג. ועדות המשנה דנות בדו"חות ובהמלצות ואינן חייבות לקבל את כל ההמלצות או את ההמלצות כלשונן. חשוב שוועדות המשנה יסבירו למליאת המל"ג מדוע הן ממליצות לאמץ/לא לאמץ/לאמץ בשינוי המלצה כזו או אחרת מדוחות הוועדות, ואת זה עושות כל ועדות המשנה כולל ועדת האיכות.</p> <p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> אכן זה בדיוק תפקידה של ועדת המשנה. לקבל את המלצות ועדת האיכות, לדון בהן ולהחליט מה ואיך להמליץ למל"ג.</p> <p><u>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</u> היות והמועצה הינה זו שנושאת באחריות, הרי שעליה להיות מודעת לכך שאינה מאמצת את המלצות המומחים ומוכנה לשאת באחריות לתוצאות החלטתה זו. בדוחות הערכת איכות שנבדקו לא מצאה הביקורת כי ועדת המשנה הסבה את תשומת לב מליאת המועצה לשינויים שערכה בהמלצות.</p>	<p>על ועדת המשנה להעביר בהצעת ההחלטה למל"ג את לשון הדברים של הוועדה באופן מדויק. לחילופין, בכל מקום בו שונתה המלצת הוועדה הבינלאומית, על ועדת המשנה להסב את תשומת לב חברי המועצה לשינוי שבוצע על ידה בהמלצות.</p>	<p>נמצאו מקרים בהם ועדת המשנה שינתה ועידנה את ניסוח המלצות הוועדה.</p>	<p>דיונים בוועדת המשנה ובמועצה בדוחות הערכת איכות</p>	<p>41</p>

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
	על המועצה להקפיד על אימוץ המלצות רק במידה ויש למלי"ג אפשרות ליישמן.	לעיתים מאמצת המועצה המלצות בלתי ישימות של הוועדה.		
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</u></p> <p>לא ניתן לקבוע שנושא זה יותר חשוב מנושאים שבאים מוועדת מדיניות או מאישור פתיחת תכניות לימודים חדשות? בהינתן המצב הקיים וחשש להעדר קוורום, אני חושבת שאין לשנות את סדר היום. הסיכום הפנימי שלנו הינו שכאשר מובאים למלי"ג דוחות להערכת איכות בתחום מסוים הם נדונים ראשונים בסדר הדיונים של הוועדות הרחוביות – לאחר הוועדות התחומיות. כך הייתי משאירה את הסדר.</p> <p><u>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</u></p> <p>הביקורת כלל לא מתיימרת לקבוע סדרי עדיפויות בדיוני המועצה. היות ולא בכל ישיבת מועצה מגיעות לדיון המלצות של ועדה בינלאומית, סברה הביקורת שיתקיים איזון בין הנושאים בעלי החשיבות שעולים לדיון, באם רק במקרים בהם יש לדון בהמלצות ועדות בינלאומיות, יוקדם הדיון בהם.</p>	יש לתכנן את סדר הדיון באופן שהדיון בהמלצות הוועדה יהיה ראשון בסדר היום של הישיבה.	סדר היום של ישיבות המלי"ג אינו מאפשר דיון ראוי בהמלצות הוועדה הבינלאומית.		
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</u></p> <p>לגבי הפעלת סנקציות, אכן. זה רק אם המלי"ג מאמצת את ההמלצות.</p>	א. על המועצה לשקול הפעלת סנקציות במקרים בהן המלצות הוועדה הבינלאומית מצביעות אל איכות	בשנים האחרונות לא הופעלה כל סנקציה על מוסד אקדמי בשל תכנית לימודים באיכות ירודה.		

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
<p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> מסכימה עם נושא הרה-אקרדיטציה. כדאי לדון ולשקול את ישימותו כנהוג בעולם.</p> <p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:</u> אין קשר בין רה-אקרדיטציה להערכת איכות שעושה הערכה רוחבית של תחומי לימוד באמצעות ועדות בינ"ל.</p> <p><u>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</u> כאשר המל"ג מעניקה למוסד הסמכה קבועה, הוא לא ימהר להסיר אותה בעת שתוצאות הערכת האיכות אינן טובות. אך אם ההסמכה הינה זמנית, הרי שבבואו להאריך אותה ידון המל"ג בכל המידע הקיים ויהיה לו קל יותר לא להאריך הסמכה זמנית מאשר להסיר הסמכה קבועה.</p>	<p>נמוכה של תכנית הלימודים, מהפסקת רישום ועד סגירת התכנית.</p> <p>ב. על המועצה לשקול מתן הסמכות זמניות בלבד וביצוע הערכת איכות התכנית לצורך הרה-אקרדיטציה, שלאחריה יוחלט האם להאריך את תוקף ההסמכה הזמנית.</p>			
<p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> האגף להערכת איכות מבצע מעקב אחר יישום החלטות המל"ג בכל הנוגע להערכת איכות.</p> <p><u>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר:</u> האגף מבצע מעקב אחר יישום החלטות המל"ג על ידי המוסדות. המעקב אחר יישום ההחלטות באגפי המל"ג לוקה בחסר.</p>	<p>על המזכירות האקדמית להקפיד על ניהול מעקב אחר יישום החלטות המועצה ולהתריע בפני המועצה בכל עת על החלטות שאינן מיושמות.</p>	<p>המועצה אינה פועלת דיה ליישום המלצותיה.</p>		
<p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> ישנו שיתוף פעולה בין האגפים. חלקו מבוסס על הצורך בטיפול בממצאים העולים מדוחות האיכות וחלקו בשלבים המקדימים להערכה או תוך כדי עבודה.</p>	<p>על האגף להערכת איכות לקיים דיונים שוטפים עם אגפים אחרים ולתעד אותם.</p>	<p>לא מתקיימות בשגרת העבודה ישיבות יזומות ומוסדרות של האגף להערכת איכות עם אגפים אחרים במל"ג</p>	<p>ממשקים בין אגפיים</p>	<p>47</p>

עמוד בדוח	נושא	הממצא	המלצה	תגובת המבוקרים
		<p>ואין כל תיעוד לשיתופי פעולה בין-אגפיים.</p> <p>העדכונים מהצוות להערכת איכות באשר לממצאים המסתמנים בתהליך הערכת האיכות אינם מועברים באופן ממוסד, אלא בשיחות מסדרון.</p>		<p>התיעוד נעשה בכל מקרה לגופו כנהוג בישיבות פנימיות. שת"פ בין אגפיים מתקיימים עם אגף תקציבים, אגף תכנון והאגף האקדמי בהתאם לנושא ולתחום. (לדוגמא, ממצאי דוחות הערכת איכות בתחום הכלכלה, בדיקת תחום האנגלית למטרות אקדמיות ועוד).</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר : השת"פ אינו ממוסד ואינו מתועד.</p>
		<p>במקרים רבים החלטות המל"ג לא מיושמות על ידי האגף האחראי.</p>	<p>א. על המל"ג להקים צוות מעקב אחר יישום החלטותיו בראשות המנכ"ל וללוות את הקמתו בכתיבת נוהל עבודה לפעילותו.</p> <p>ב. על המועצה לקדם בדחיפות הקמת מערכת מידע ממוחשבת להערכת איכות תכניות לימודים, שבין היתר, תתריע על היעדר התייחסות אגפי המל"ג לפניות האגף להערכת איכות ותאפשר מעקב שוטף אפקטיבי אחר יישום החלטות המל"ג/ות"ת.</p>	<p>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג : לא ברור האם הכוונה לכלל החלטות המל"ג ואיך הגיעה הביקורת למסקנה זו.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר : הממצא הזה עלה בבדיקה מדגמית של הערכת איכות שביצעה הביקורת במספר תחומים, כמוצג בפרק 16 לדוח ביקורת זה.</p>
		<p>בדרך כלל האגפים אינם מתייחסים לפניית האגף להערכת איכות למתן סטאטוס יישום החלטות מל"ג/ות"ת, ובמקרה הטוב, מתייחסים באיחור ניכר.</p>		

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
		לא בוצע כל דיווח למנכ"ל או למועצה על אי יישום החלטות המל"ג והות"ת לעניין המלצות הוועדה הבינלאומית.		
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג :</u> לא ברור איך הממצא קשור לאגף להערכת איכות. הרי תכניות הדוקטורט כן עוברות הערכת איכות במסגרת הערכה כוללת של תחום לימוד.</p> <p><u>תגובת סמנכ"ל האגף:</u> לא רלוונטי לאגף להערכת איכות.</p> <p><u>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר :</u> הנושא עולה כליקוי במרבית דוחות הוועדות הבינלאומיות שנבדקו על ידי הביקורת.</p>		המועצה לא הפעילה פיקוח שוטף לאורך השנים על מבנה תכניות הדוקטורט והקורסים הנלמדים במסגרתן. כתוצאה מכך, לדוגמה, לא נמצא שיפור במצבן של תכניות הדוקטורט במינהל עסקים מאז הסבב הראשון של הערכת האיכות שבוצע ב-2007, וגם ב-2016 מצבן אינו משביע רצון.	המלצות הוועדה הבינלאומית ויישומן	50
<p><u>תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג :</u> חס וחלילה! יש הגדרות שונות במוסדות ויש גישות ודעות שונות בין חוקרים מהם כתבי העת הללו. זה חופש אקדמי.</p> <p><u>תגובת סמנכ"ל האגף :</u> כמו כן, אין מתפקידו של האגף לנהל מאגרים ונתונים.</p>	על האגף לנהל מאגר חוקרים במוסדות האקדמיים הכולל מידע מקיף לגבי כל חוקר בכל תחום: כמות הפרסומים, באילו כתבי עת התפרסמו המאמרים. על המל"ג לקבוע בכל תחום מהם כתבי העת שרק פרסום	האגף לא ביצע פיקוח אחר רמת המחקר של הסגל במוסדות הלימוד ואיכותו: כמות הפרסומים, איכותם, באילו כתבי עת מתפרסמים המאמרים ועוד.		

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
<p>לאחרונה, נעשה פיילוט של התמקדות בהערכת מחקר בתחום הפיזיקה שהיה ייחודי לעניין זה.</p> <p>התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר :</p> <p>הנושא הוא בסמכות המוסדות מאז ומתמיד, אך משעה שאנו עדים לירידה קונסיסטנטית ברמת המחקר בארץ לאורך השנים, צריכה לחלחל ההבנה שנדרשת התערבות והכוונה של המועצה באיתור דרכים להתמודדות עם הבעיה ובמציאת פתרון.</p>	<p>בהם יוכר לצורך מדידת איכות.</p>			
<p>תגובת סמנכ"ל האגף :</p> <p>ללא קשר להערה ולנושא הספציפי, מל"ג ות"ת בוחנות היום את נושא האנגלית למטרות אקדמיות ובכלל זה לימודים בשפה האנגלית.</p>	<p>הן לצורך העלאת רמת האנגלית של סטודנטים ישראלים והן לשם האטרקטיביות של המוסדות האקדמיים עבור סטודנטים זרים, המל"ג צריכה לבחון את האפשרות לחתור בהדרגה לכך שלימודי התואר השני יתנהלו בשפה האנגלית. לצורך כך, על האגף לערוך פילוח של הקורסים הניתנים בשפה האנגלית (קורסי חובה או רק רשות), כמות הסטודנטים הרשומים בקורס, נוכחות סטודנטים בקורס, שפת האם שלהם ועוד, כדי לעמוד על האפקטיביות שבאופן שילוב השפה האנגלית בקורסים.</p>	<p>לא התבצעה בקרה של האגף אחר האפקטיביות של שילוב קורסים בשפה האנגלית במסגרת התואר ולא נבחן על ידו באיזו מידה באופן ביצוע השילוב יש כדי להשיג את מטרותו.</p>	<p>המלצות הוועדה הבינלאומית ויישומן</p>	<p>51</p>

תגובת המבוקרים	המלצה	הממצא	נושא	עמוד בדוח
	יש להגביר את המעקב אחר יישום החלטות ות"ת.	לא הוצגו בפרוטוקולים של ישיבות ות"ת, עד היום, תוצאות בחינת המלצות הוועדה הבינלאומית בתחום מנהל עסקים שות"ת החליטה לבחון, ולא ידוע אם נבחנו על ידה. כמו כן, ות"ת לא התייחסה לכל המלצות הוועדה.	המלצות הוועדה הבינלאומית ויישומן	55

תוכן העניינים

18	מבוא.....
20	רקע כללי
21	מבנה האגף.....
21	תקציב האגף.....
22	הנושאים שבטיפול האגף.....
23	תיאור תפקידי האגף
26	מטרות המערכת להערכת איכות.....
27	התשתית הנורמטיבית.....
29	תכיפות והיקף ביצוע הערכה
33	משך תהליך הערכת האיכות
35	בחירת התחומים לביצוע הערכת איכות.....
36	ביצוע הערכה עצמית ע"י המוסדות.....
38	ביקורי הוועדות הבינלאומיות.....
41	ישיבות ועדת המשנה וישיבות המל"ג.....
46	ממשקים בין אגפיים.....
48	יישום המלצות הוועדה בתחום מנהל עסקים.....
54	יישום המלצות הוועדה בתחום מדעי המחשב
56	המעקב אחר יישום החלטות מל"ג וות"ת.....
61	נספחים

1. מבוא

1.1.1. רקע

במסגרת תכנית הביקורת הפנימית לשנת 2018 במועצה להשכלה גבוהה (להלן: "המועצה") ערכתי ביקורת על פעילות הערכת איכות תכניות לימודים במוסדות להשכלה גבוהה, המתבצעת על ידי האגף להערכת איכות והבטחתה במל"ג (להלן: "האגף").

תגובת סמנכ"ל האגף:

אכן כך הוגדרה מטרת הביקורת. יחד עם זאת חשוב לזכור כי בשנים האחרונות האגף מתמקד רבות בנוסף להערכת תכניות לימודים, גם בנושאים רוחביים כדוגמת איכות הוראה, אנגלית למטרות אקדמיות וכיוצ"ב. עובדה זאת משפיעה על כלל עבודת האגף ומשאביו ובעייתי להתעלם ממנה.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת כלל לא התעלמה מהפעילות הענפה של האגף וציינה אותה בפסקת היקף הביקורת בסעיף 1.4 שלהלן.

1.2. מטרות הביקורת

בחינת תהליכי הערכת איכות תכניות לימודים, יעילותם והבקורות הקיימות בתהליכים.

1.3. שיטת הביקורת

- ✓ קיום פגישות ושיחות עם בעלי תפקידים רלוונטיים במועצה. (ראה פירוט בעלי התפקידים עימם התקיימו פגישות ושיחות בנספח מס' 1).
- ✓ סקירת הבסיס הנורמטיבי לפעילות הערכת איכות תכניות הלימודים.
- ✓ סקירה של התיעוד והמסמכים הקיימים במועצה לרבות: פרוטוקולים של ישיבות המל"ג וות"ת, פרוטוקולים של ישיבות ועדת המשנה להבטחת איכות, דוחות מעקב אחר יישום המלצות הוועדה הבינלאומית.
- ✓ ניתוח ממצאי דוחות רוחביים ופרטניים של הוועדה הבינלאומית להערכת איכות בתחומי לימוד שונים.

1.4. היקף הביקורת

הביקורת התמקדה בפעילות הליבה של האגף - בחינת תהליכי העבודה בתחום הערכת איכות תכניות הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה, ממועד גיבוש התכנית להערכת איכות ועד לסיום המעקב אחר יישום המלצות הוועדה הבינלאומית להערכת איכות. בשנים האחרונות (2015 - 2016) הרחיב האגף את היקף הפעילות שלו, ובעבודתו נכללות גם בדיקות של תחומים רוחביים כלל מערכתיים כדוגמת: שיפור איכות ההוראה והלמידה, לימודי אנגלית למטרות אקדמיות ובינלאומיות, מרכזי מחקר. כמו כן בשנתיים האחרונות, בוחן האגף את אופי תהליכי הערכת האיכות, ובהתבסס על סטנדרטים בינלאומיים הוא נמצא כעת בתהליך הטמעת פיילוט למעבר מהתמקדות בתהליכי הערכה של תחומי לימוד ספציפיים, להתמקדות בתהליכי הערכה ברמה מוסדית תוך דרישה להקמת מנגנוני בקרת איכות פנים מוסדיים (IQA).

הביקורת התמקדה אומנם בתהליכי הערכת האיכות של תכניות לימודים, אך יש לקחת בחשבון את התרחבות הפעילות לכיוונים נוספים, והתנעת תהליכי הערכה ברמה מוסדית, ביחס להתנהלות הכוללת של האגף ועובדיו.

היות וכאמור, הרחבת פעילות האגף החלה בין השנים 2015 – 2016, הרי שבסקירה נרחבת של הפעילות העלתה הביקורת כי, האגף נמצא בשלבים ראשוניים של גיבוש המנגנון לטיפול בבעיות הגלומות בנושאים אלה ועל כן ראוי לתת לאגף שהות לבסס את הפעילות הזו בטרם תיערך ביקורת עליה.

1.5. תקופת הביקורת

הביקורת נערכה במהלך החודשים אוקטובר 2018 – מרץ 2019.

2. רקע כללי

- 2.1 ביום 10.7.2001 נתקבלה החלטה במועצה להקים מערכת להערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, שמטרתה שיפור איכותם של המוסדות להשכלה גבוהה ושל תכניות הלימודים שהם מקיימים. במסגרת החלטה זו קבעה המועצה את הנושאים בהם תתמקד הערכת האיכות:
- ✓ היעדים והמטרות של תכנית הלימודים.
 - ✓ תכנית הלימודים – הרמה האקדמית שלה, היקפה, מבנה הקורסים ותכניהם, תהליך התעדכנות התכנים, תהליך ההוראה והלמידה, התאמה ליעדי התכנית.
 - ✓ סגל ההוראה – איכות, כמות, עומס הוראה, תמיכה במחקר, יחס לסטודנט.
 - ✓ תנאי הקבלה לתכנית, תנאי מעבר ותנאי סיום – דרכים להערכת הישגי סטודנטים, קיום מנגנונים לבדיקת מהימנות ותקפות אותן דרכים.
 - ✓ תשתית פיזית – מבנים וכיתות, מעבדות, חדרי מחשב, ספרייה, רמת ציוד והתאמה כמותית.
 - ✓ תשתית מנהלית – רמת השירותים המנהליים והתמיכה העומדים לרשות הסטודנטים.
 - ✓ קיום הליך פנים מוסדי של הערכת איכות והבטחת איכות לגבי תכנית הלימודים.
- 2.2 בישיבתה מיום 3.6.2003 החליטה המועצה להקים יחידה להערכת איכות והבטחתה במזכירות המל"ג, שתהיה אחראית על מערכת להערכת איכות והבטחתה במוסדות להשכלה גבוהה, ותופעל הלכה למעשה כבר בשנת הלימודים תשס"ד.
- 2.3 בין השנים תשס"ד – תש"ע פעל תחום הערכת האיכות במסגרת מזכירות המל"ג - האגף האקדמי. ביום 1.9.2010 הוקם אגף עצמאי להערכת איכות והבטחתה.

צוות האגף להערכת איכות והבטחתה

בתום תקופת הביקורת, כוח האדם המקצועי באגף כולל שישה תקנים מאושרים. עד לצאתה של מזכירת האגף לחופשת לידה, הייתה באגף משרה זמנית נוספת של רכזת לצורך גיבוי וסיוע במהלך ביקורי ועדות ההערכה. בשלושת החודשים האחרונים, תפקיד זה אינו מאויש.

הביקורת מעירה כי לאחר תקופת הביקורת, חלו שינויים במבנה ובתקנים של האגף. נפתח תקן של ממונה תחום באגף במקום תקן של רכזת בכירה ונבחרה לתפקיד מריה לוינסון-אור.

4. תקציב האגף

4.1 תקציב האגף וביצועו בשנים 2016 – 2018 (באלפי ש"ח):

שנה	תקציב מאושר	ביצוע בפועל
2016	3,750	2,425
2017	3,250	2,550
2018	2,700	2,155

4.2 לאורך שלוש השנים האחרונות נראה תת ביצוע של תקציב האגף באופן עקבי ובשנת 2018 חלה ירידה בביצוע בפועל בהשוואה לשנים קודמות. לדברי סמנכ"ל הערכת איכות והבטחת התופעה נובעת מהסיבות הבאות:

✓ העלות העיקרית של עבודת הוועדות הבינלאומיות היא הבאתם לארץ לביקורים במוסדות. בתקופה זאת ניסינו לייעל ולהוזיל את התהליך בכך שגייסנו רכזת נוספת לאגף ("על תקנית" בתפקיד של סיוע וגיבוי) אשר אפשרה לפצל את הוועדה בביקורה בארץ ובכך לחסוך סבבים נוספים של ביקור. כלומר, היו ועדות שבדקו תכניות רבות (18, 15 ועוד) ולשם כך היו מגיעות לעד שלושה סבבים של ביקור בישראל. עלויות הבאתם ושהותם בארץ היו גבוהות מאוד ולכן הפיצול של הוועדה באמצעות שתי רכזות, אפשר לחסוך חלק מהסבבים ולהוזיל באופן משמעותי את העלויות. העלויות אמנם קטנו, אך יחד עם זאת זה יצר עומס מאד גדול על הרכזות של האגף שעבדו בצורה מאד אינטנסיבית. מאחר ותפקיד הרכזת המגבה לא אויש לאחרונה, עקב יציאת אחת העובדות לחופשת לידה, נשקלת האפשרות לחזור למתכונת הקודמת של יותר סבבי ביקור. העומס המוטל כעת על העובדות בעיקר בתקופת ביקורי הוועדה, אינו מתקבל על הדעת.

✓ בשנים האחרונות האגף החל לעסוק גם בתחומים רוחביים שהעלויות וההוצאות הכספיות לא תמיד היו גבוהות כמו בהבאת ועדה מעריכה. למשל, שילוב המכללות לחינוך בתהליך החל משנת 2015, ההערכה שלהם בוצעה על ידי ועדות ישראליות שעלותן נמוכה יותר. כמו כן, החל מהלך אינטנסיבי של תהליך הפיילוט ל-IQA שבאופן זמני לא דרש משאבים כספיים רבים, וכן בחינת הנושא של אנגלית למטרות אקדמיות ועוד.

העיסוק בתחומים הרוחביים ותהליכי הרפורמה, צמצמו במשהו גם את מספר הוועדות הבינלאומיות (בכל זאת המשאב האנושי באגף מוגבל) וגם צמצום זה, אפילו בוועדה או שתיים פחות בכל שנה, הוריד את ההוצאות.

5. הנושאים שבטיפול האגף

5.1 הערכת איכות של תחומי לימוד בכל המוסדות להשכלה גבוהה, על ידי ועדות מומחים בינלאומיות ומקומיות.

5.2 שיפור וקידום איכות ההוראה והלמידה.

- 5.3 ביצוע הערכה ובחינת נושאים רוחביים ושוניים בהתאם לצורך מהשטח ומהמערכת (כדוגמת אנגלית למטרות אקדמיות ובינלאומיות בכלל המוסדות להשכ"ג, מרכזי מחקר ועוד).
- 5.4 הערכת תכניות לימודים במסגרות מיוחדות (חרדים).
- 5.5 התאמה ועמידה בסטנדרטים בינלאומיים (רפואה).
- 5.6 טיפול בתכנית לימודי העשרה.

6. תיאור תפקיד האגף

- 6.1 הגב' ורדה בן שאול משמשת כמנהלת האגף משנת 2014. קודם לכן, שימשה בתפקיד זה גב' מיכל נוימן.
- 6.2 לחוזה שנחתם עם ראש האגף מצורף נספח המגדיר את תפקידה:
- ✓ אחריות כוללת על הפעלת המערכת להערכת איכות, כולל: הנחיית המוסדות, ריכוז עבודות הועדות, הבאות נושאים לדיון במוסדות המל"ג וכיו"ב.
 - ✓ ניהול הצוות המקצועי של האגף להערכת איכות והפעלתו בתחומי האחריות של האגף.
 - ✓ העמדות מידע על הערכת האיכות בתחומים השונים ותוצאותיה, לרשות הציבור.
 - ✓ ריכוז עבודת ועדת המשנה לנושא הערכת איכות והבטחתה.
 - ✓ פיתוח קשרים עם ארגונים בין לאומיים העוסקים בהערכת איכות בהשכלה הגבוהה.
 - ✓ ביצוע מעקב אחר יישום המלצות ועדות ההערכה והחלטות המל"ג בתחום.
 - ✓ פיתוח מדדים כמותיים וסטנדרטים להערכת איכות.
 - ✓ הנחייה מתודולוגית של המוסדות בביצוע תהליך ההערכה העצמית.
 - ✓ קיום כנסים / יום עיון שנתי בנושא מקצועי הנוגע להערכת איכות בהשכלה הגבוהה.
 - ✓ אחראי ומבטיח עמידה בסטנדרטים בינלאומיים להערכת איכות.
 - ✓ ריכוז מסקנות רוחביות העולות מהדוחות להערכת איכות והבאתן לדיון בות"ת ובמל"ג לצורך גיבוש מדיניות בכלל ולקראת תכנית רב שנתית בפרט.
 - ✓ הכנת תכנית עבודה רב שנתית בנושא הערכת איכות והוצאתה אל הפועל במסגרת התקציב המאושר לנושא.
 - ✓ הצעת והובלת שינויים בתהליכי הערכת איכות באקדמיה.

6.3.1 האגף לא ביצע מספר מתפקידיו שהוגדרו בנספח לחוזה עם ראש האגף :

- גיבוש מדיניות בכלל ולקראת תכנית רב שנתית בפרט – לא קיימת מדיניות מוגדרת, ברורה וכתובה לפעילות הערכת האיכות שמבצע האגף. לא קיימות הוראות ברורות לגבי ניהול המעקב אחר יישום החלטות המל"ג/ות"ת וההחלטות באגף מתקבלות בישיבות פנימיות, שאין להן תיעוד.

תגובת סמנכ"ל האגף:

אחת לשלוש שנים מציע האגף תכנית עבודה תלת שנתית שנדונה ומאושרת בוועדת המשנה ובמל"ג ומובאת לידיעת ות"ת. יש נוהל מעקב שהובא לוועדת המשנה להבטחת איכות. יש תיעוד וסיכומים פנימיים לישיבות צוות פנימיות. לא מקובל לכתוב פרוטוקול רשמי לישיבות מסוג זה.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

במהלך תקופת הביקורת, ב-11.12.2018, אישרה המועצה נוהל בנושא מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות (נוהל קודם באותו נושא אושר בספטמבר 2012). הנוהל מתייחס למעקב אחר יישום החלטות מל"ג על ידי המוסדות האקדמיים, אך אינו עוסק כלל ביישום החלטות המועצה בנושאים שבאחריות אגפי מל"ג או ות"ת.

- פיתוח מדדים כמותיים וסטנדרטים להערכת איכות – לא הוגדרו מדדים תקינים שבהתקיימם ייחשב המוסד כבעל איכות אקדמית משביעת רצון.

תגובת סמנכ"ל האגף:

אכן. הערכת האיכות כפי שמבוצעת אצלנו היא איכותנית ולא כמותנית. לאחרונה התחלנו עם מודל "הרמזור" לצרכים פנימיים. מדדים כמותיים מביאים לדרוג שמנוגד למדיניות המל"ג.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת סוברת, כי חיוני ביותר להעמיד בפני מוסד לימודים, תקן שאליו הוא צריך לשאוף, בכל אחד מהפרמטרים הנבדקים במסגרת הערכת האיכות: מספר חברי סגל, סוגי התשתיות, מספר המחקרים המפורסמים בכתבי עת מסוימים וכיוצ"ב.

תגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת לא לוקחת בחשבון בעיות קשות וניסיון בינלאומי בנושא הדרוגים.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת אינה באה במקום האגף המקצועי, המכיר היטב את הקשיים והחסמים בפעילות עליה הוא מופקד. הביקורת שואבת את התובנות שלה, בין היתר, ממסמכים מחייבים, כמו מסמך תיאור תפקיד סמנכ"ל האגף, הקובע כי על מנהל האגף לפתח מדדים כמותיים וסטנדרטים להערכת איכות. די לביקורת בכך שיתקיים דיון במועצה, במסגרתו יוחלט שלא למסד שילוב של מדדים כמותיים ואיכותיים (שלדעת הביקורת יש בכוחם לסייע לקבוע את רמת איכות תוכנית הלימודים), תוך ציון הנימוקים להחלטה זו ובהתאם תשונה הגדרת תפקיד מנהל האגף.

6.3.2 האגף עוסק בנושא פיתוח וקיום לימודי העשרה במסגרת לימודי התואר הראשון, שלא הוגדר במסגרת תפקידו ובכך מצמצם את הזמן המוקדש למשימות המוגדרות בתחומי פעילותו.

תגובת סמנכ"ל האגף:

העיסוק של האגף בנושא זה הינו לבקשת יו"ר ות"ת הקודם.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

לא הוצג לביקורת מסמך המטיל את האחריות על הנושא על האגף להערכת איכות והבטחתה.

6.4 המלצות הביקורת

6.4.1 על המל"ג למסד מערכת נהלים בכתב שיהוו מסגרת סדורה לתהליך הערכת האיכות: אופן בחירת התחומים שבהם תבוצע הערכת איכות, הוראות להערכה עצמית של המוסדות, אופן בחירתה ועבודתה של הוועדה הבינלאומית, אופן המעקב אחר יישום החלטות מל"ג/ות"ת ועוד.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הכל קיים!!! כולל נוהל מסודר למעקב אחר יישום המלצות ועדות האיכות (יוני 2011)! כמו כן האגף כל הזמן עובד על חידוש, עדכון וכתובת הנהלים הכרוכים בעבודתו.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

ראו התייחסות הביקורת לתגובת המבוקר לממצא הראשון בסעיף 6.3.1.

6.4.2 על המלי"ג לקבוע אמות מידה לכל אחד מהפרמטרים הנבדקים במסגרת הערכת האיכות.

תגובת סמנכ"ל האגף:

נטיית המלי"ג להימנע מקביעת סטנדרטים לתחומי לימוד, ולכן, למרות שהוועדות התבקשו בעבר לעשות זאת, הפסקנו עם זה. היו גם מקרים שלמרות שביקשנו מוועדות לקבוע סטנדרטים לתחום, הוועדה לא יכלה לעשות זאת (משפטים). זאת ועוד, במקרה בו נקבעו סטנדרטים בעבר (מדעי המחשב) המלי"ג החליטה על ביטולם (2017).

7. מטרות המערכת להערכת איכות²

7.1 קידום תרבות של שיפור מתמיד במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל על כל ממדיה והבאת המוסדות להשכלה גבוהה להכרה בחשיבות הנושא.

7.2 הנעת המוסדות לפתח מנגנונים פנימיים שיעריכו באופן מתמיד את האיכות האקדמית.

7.3 מתן מענה לצורכי המערכת להשכלה גבוהה.

7.4 הנחלה והתאמת סטנדרטים בינלאומיים במערכת הערכת איכות.

7.5 ייצור והפצת הנתונים והמידע בנוגע לאיכותה של מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לציבור הרחב.

7.6 ממצאי הביקורת

מטרות המערכת להערכת איכות, כפי שנוסחו על ידי המלי"ג בסעיפים 7.1, 7.3 ו-7.4 שלעיל, הן כלליות ואינן קונקרטיות. הן מציגות את החזון אליו המלי"ג והמוסדות האקדמיים צריכים לשאוף, אך חסרות את המימד היישומי הפרקטי.

תגובת מ"מ מנכ"ל המלי"ג:

יש רמות שונות של הגדרת מטרות וחזון. אלה המוזכרות באתר הן יותר כלליות והאגף שואף בפעילותו ליישמן.

7.7 המלצות הביקורת

בצד המטרות הכלליות של המערכת להערכת איכות יש להציג יעדים ברורים אליהם על המלי"ג ועל המוסדות האקדמיים לחתור. יש לקבוע ערכי מטרה לכל אחת ממטרות הערכת האיכות.

² מתוך אתר האינטרנט של המלי"ג.

תגובת סמנכ"ל האגף:

במסגרת התהליכים החדשים שאנו עובדים עליהם כיום, יש חזון ומטרות ברורים מאד (מופיעים בחוברת IQA).

8. התשתית הנורמטיבית

8.1 סעיף 24 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח – 1958, קובע כי "המועצה רשאית, בעצמה או על ידי מי שתמנה לכך, לפקח על הענקת תארים מוכרים, והיא רשאית לקבוע כללים לפיקוח לפי סעיף זה".

8.2 החלטות המועצה, החל משנת 2001, במסגרתן התוותה המועצה עקרונות וקווים מנחים לביצוע עבודת הערכת האיכות.

8.3 נוהל האגף בנושא "מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות", מיום 11.12.2018.

8.4 ממצאי הביקורת

8.4.1 הבסיס הנורמטיבי לעבודת הערכת האיכות של תכניות לימודים הינו דל ביותר. לא מוסדו במועצה נהלים כתובים ומוסדרים לתהליכי העבודה, לתוצרי הפעילות, למנגנוני אכיפת החלטות המועצה, לשיתופי פעולה וממשקים בין - אגפיים ועוד. פעילות האגף מתבצעת בעיקר על פי נוהל שהשתרש עם השנים.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

למיטב ידיעתי הנושא היחיד שלא הוסדר בנוהל רשמי הוא הממשקים הבין-אגפיים אבל כל היתר בהחלט ממוסד ונכלל בנהלים ברורים.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

לבקשת הביקורת לקבל נהלי העבודה הנוגעים לפעילות האגף הועברו לביקורת שני נהלים בנושא מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג ונוהל עבודה - ועדות תחומיות, המתווה את לוחות הזמנים לשלבי תהליך הערכת האיכות.

8.4.2 ב-11.12.2018 אושר בישיבת המועצה נוהל מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות. קיים נוהל מעקב קודם מספטמבר 2012. לא קיימת בנוהל משנת 2018 התייחסות לנוהל קודם. לא ברור אם הנוהל מ-2018 מבטל את הנוהל הקודם, מחליף אותו או מוסיף עליו. אין חפיפה מלאה בין תוכנם של הסעיפים בשני הנהלים.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

אני לא יודעת כמה הנוהל של האגף מ-2018 שונה מזה שאושר במל"ג ביוני 2011: "נוהל מעקב אחר יישום המלצות הוועדות להערכת איכות והחלטות מל"ג בנושא".

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הנוהל מ-2012 הרבה יותר מפורט מזה של 2018. הוא כולל דרישות מפורטות מהמוסדות האקדמיים ומסמכים שעליהם לצרף במסגרת תהליך יישום המלצות הוועדות להערכת איכות. כמו כן, קיימות בו הוראות מפורטות לבדיקת דוח יישום ההמלצות שהוגש על ידי המוסד והוראות נוספות. הנוהל מ-2018 כולל דרישה מהמוסד שלא קיימת בנוהל הקודם, למינוי ממונה על תיקון הליקויים מטעמו. מצ"ב שני הנוהלים כנספחים 4(1) ו-4(2).

8.4.3 נהלי המועצה אינם ממוספרים, אינם כוללים תאריך כניסה לתוקף או תאריך פקיעת תוקף, לא קיימת תבנית קבועה לכתיבת נהלים והם אינם מפורסמים באתר האינטרנט של המועצה.

8.5 המלצות הביקורת

8.5.1 על המל"ג למסד מערכת נהלים בכתב שיהוו מסגרת סדורה לתהליך הערכת האיכות.

8.5.2 על המל"ג לבנות ולערוך אוגדן נהלים שיטתי המאורגן על פי אגפים/נושאים. כל אחד מהנהלים שבאוגדן יכלול את מספר הנוהל, האגף האחראי, תאריך כניסת הנוהל לתוקף, תאריך עדכון הנוהל ותאריך פקיעת תוקף הנוהל.

תגובת סמנכ"ל האגף:

אכן. אנחנו עובדים על זה ברמת האגף להבטחת איכות.

9. תכיפות והיקף ביצוע הערכת האיכות

9.1 על פי החלטת המועצה מיום 10.7.2001, הערכת האיכות במערכת ההשכלה הגבוהה תתבצע בשני מישורים:

✓ מישור תכנית הלימודים (תכניות שקיבלו הסמכה קבועה) – בדיקת איכות של תכניות הלימודים על פי תחומים ספציפיים ובאופן סקטוריאלי. הבדיקה, שתתבצע אחת ל-6 שנים, תתבסס על הערכת איכות פנימית של המוסדות לגבי

התכנית הנבדקת ועל שאלונים עליהם ישיב המוסד. את הבדיקה תבצע ועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

✓ מישור המוסד (מוסדות מוכרים) – בדיקת איכות של מוסד המבוססת על ממצאי כל הבדיקות שנעשו עבור תכניות הלימודים באותו מוסד, על פי הדיווחים לות"ת במסגרת מודל תקצוב המוסדות להשכלה גבוהה – מרכיב האיכות. הבדיקה תבצע אחת ל-8 שנים על ידי ועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

9.2 עד תום שנת 2018 ביצע האגף הערכת איכות בכ-70 תחומים, מתוכם תשעה תחומים בהם בוצע סבב שני של הערכת איכות.

9.3 להלן מספר התחומים בהם בוצעה הערכת איכות, לפי שנים:

שנה ⁴³	מס' תחומים בכלל מוסדות הלימוד	מס' תחומים בתכניות לציבור החרדי	מס' תחומים במכללות לחינוך
2007	9		
2008	6		
2009	5		
2010	8		
2011	5		
2012	6		
2013	1		
2014	5	2	1
2015	4		
2016	3	1	1
2017	1	1	
2018	2		1

9.4 ממצאי הביקורת

9.4.1 בניגוד להחלטת המועצה, האגף לא ביצע כלל הערכת איכות במישור המוסד לאורך השנים.

³ השנה בה בוצעה הערכה עצמית על ידי המוסדות להשכלה גבוהה.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

כאמור, אין החלטת מלג מחייבת לנושא הערכה מוסדית. בדוח פינגר מ 2003 שאותו אימצה המל"ג בעת ההחלטה על הקמת המערכת להערכת איכות נכתב: **"עם הצטברות נסיון של 2-3 שנים בהפעלת המערכת במישור תכניות הלימודים, ניתן יהיה להתאימה גם להערכתם של המוסדות."**

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

קיימת החלטת מל"ג מיולי 2001 על הצורך בביצוע הערכה מוסדית. גם על פי דוח פינגר היה על המועצה בשנת 2007 להתאים את המערכת להערכת איכות ברמת המוסד.

תגובת סמנכ"ל האגף:

הולכים לקראת זה אבל בדומה למה שקורה בעולם - בכיוון של הערכה ברמה מוסדית, כלומר המוסדות יעשו הערכה פנימית שלהם ואנחנו נבדוק כיצד זה מתבצע. אני לא ממש יודעת למה הייתה הכוונה בהחלטה המקורית לפני 18 שנים, וכמה היא רלוונטית כיום. בכל מקרה הכיוון כעת הוא של IQA. אפשר ורצוי גם לעשות שינויים והתאמות בהתאם למצב, לניסיון המצטבר ולנעשה בעולם.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

זו לא הערכה מוסדית. לא לזה הייתה הכוונה!!! החלטת המל"ג על הקמת המערכת להערכת איכות הייתה ב- 2003 וצריך לקרוא את דוח פינגר כדי להבין למה הייתה הכוונה. הדברים כתובים מאד ברור.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

על פי החלטת המועצה מיולי 2001 בדיקת איכות של מוסד תתבסס על ממצאי כל הבדיקות שנעשו עבור תוכניות הלימודים באותו מוסד, על פי הדיווחים לות"ת במסגרת מודל תקצוב המוסדות להשכלה גבוהה – מרכיב האיכות.

9.4.2 בניגוד להחלטת המועצה, האגף אינו מבצע הערכת איכות בכל תחום אחת ל-6 שנים. ב-12 השנים האחרונות, בכ-60 תחומים בוצע רק סבב אחד של הערכת איכות.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

בהחלטות המל"ג נקבע כי ההערכה תתבצע אחת ל-6-8 שנים.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

על פי החלטת מל"ג מיולי 2001 ההערכה תתבצע בכל תחום אחת ל-6 שנים. בכל מקרה, ההערכה לא התבצעה גם אחת ל-8 שנים בכל אחד מהתחומים.

9.4.3 קיימים תחומים בהם לא נערכה כלל הערכת איכות עד היום, כגון: לימודי שפות (למעט שפה וספרות ערבית), אופטומטריה. לא נמצאה החלטה או נימוקים לכך.

9.4.4 מספר התחומים בשנה בהם התבצעה הערכת איכות הלך והצטמצם החל משנת 2015 והגיע בשנת 2018 לשני תחומים בלבד בכלל המוסדות להשכלה גבוהה ותחום אחד במכללות לחינוך, זאת לעומת שבעה תחומים בכלל המוסדות להשכלה גבוהה ותחום אחד במכללות לחינוך בשנת 2014.

תגובת סמנכ"ל האגף:

יש לייחס זאת לתהליכים אחרים שקרו באגף במקביל: תחומי הערכה רוחביים - אנגלית, מרכזי מחקר, איכות הוראה וכו'.

9.4.5 בעוד שתחומי הפעילות של האגף התרחבו בשלוש השנים האחרונות, היקף כוח האדם באגף לא גדל בהתאמה למשימות האגף.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

זה לא עולה בקנה אחד עם האמירה שהייתה ירידה משמעותית במספר התכניות שעוברות הערכת איכות מדיי שנה. כלומר: אמנם הייתה התרחבות בתחומי הפעילות של האגף, אבל היה צמצום משמעותי בתחום פעילות מרכזי וכבד אחר. לכן לא ברור למה צריך צוות האגף לגדול במצב זה.

תגובת סמנכ"ל האגף:

בניגוד לתגובתה של מיכל, אכן הרעיון הוא להמשיך מצד אחד בהערכות תחומיות, גם בהתאם לצורך וגם במוסדות שלא משתתפים בשלב זה ב IQA. השילוב של כלל התהליכים הרוחביים והתחומיים, אכן נפגע בגלל חוסר בכח אדם. אם רוצים לקבל הערכה ופעילות משמעותית, אכן יש צורך בהתאמת כח האדם להיקף המשימות.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הירידה המשמעותית במספר התוכניות שעוברות הערכת איכות נגרמה כתוצאה ממחסור בכוח אדם ולא בשל החלטה מושכלת לצמצם באופן משמעותי את מספר התוכניות העוברות הערכת איכות.

9.5 המלצות הביקורת

9.5.1 על האגף לבצע הערכת איכות מוסדית, בהתאם להחלטת המל"ג. הערכה כזו בכוחה ללמד על נקודות תורפה מערכתיות במוסד האקדמי, ותאפשר למקד את הפתרון המתאים לכל מוסד.

תגובת סמנכ"ל האגף:

לאחר למידה על הנעשה בעולם, והרבה תהליכי חשיבה, הוחלט כי הערכה ברמה מוסדית של מנגנוני הבטחת איכות פנים מוסדיים - IQA היא הדרך הנכונה להמשך תהליכי הערכה. כאמור, לא כל כך ברור למה הייתה הכוונה בהחלטה של 2001 להערכה מוסדית המתבססת על הערכות התחומים שנעשו. ברור לכולם שה IQA אינה הערכה מוסדית! זאת הדרך שנבחרה כיום ונבדקת כפיילוט בהתאם לעולם.

9.5.2 בשל פרק הזמן הארוך של תהליך הערכת האיכות הכולל מעקב הנמשך מספר שנים, לא קיימת היתכנות לדרישת המל"ג לבצע הערכת איכות בכל תחום אחת לשש שנים. על המל"ג לפעול לקיצור תהליך המעקב אחר יישום החלטות המל"ג.

תגובת סמנכ"ל האגף:

נכון. עובדים על זה באגף. תהליכי IQA אמורים לתת מענה גם לעניין משך הזמן והלו"ז. מנסים להתאים את תהליכי ההערכה בעיקר במקרים בהם יש הרבה מאד תכניות לוועדה, ולעשות הערכה מודולרית כלומר, מותאמת למוסד. כמו כן אנחנו מנסים לפצל את הוועדה ולשריין שתי רכזות שיוכלו לבקר במקביל עם הוועדה וליעל את התהליך. מנסים לדחוס ולצמצם את תקופות הביקור בארץ.

9.5.3 בעת קבלת החלטה על התחומים שתבוצע בהם הערכת איכות על האגף לציין את התחומים בהם טרם בוצעה הערכת איכות כלל ולנמק את הסיבות לאי הכללתם בתכנית הרב שנתית של האגף.

תגובת סמנכ"ל האגף:

במסגרת הכנת התר"ש לפעילות האגף, ישנה התייחסות ונימוקים לבחירת התחומים.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת לא מצאה התייחסות לאי הכללת תחומים שטרם בוצעה בהם הערכת איכות כלל.

9.5.4 כוח האדם המצומצם באגף באופן יחסי למשימות המוטלות עליו, מצריך הגדלה של היקפו. לחילופין, יש לשקול מעבר להערכה עצמית של חלק מהמוסדות האקדמיים, תוך בקרה של האגף על התהליך שמבצע המוסד.

תגובת סמנכ"ל האגף:

זה תהליך שהולכים לקראתו, אבל זה לא יצמצם את עבודת האגף, שכן הוא יידרש לפקח על התהליכים במוסדות. בשלב זה מדובר בפיילוט לארבע שנים שיחול רק על כ-8-9 מוסדות.

10. משך תהליך הערכת האיכות

תהליך הערכת האיכות מוצג בתרשים הבא⁵:

⁵ מתוך מצגת שערך האגף בנושא "הערכת איכות בתחום הנדסת מכונות", אוקטובר 2017.

10.1 על פי התרשים שלעיל, שהציג האגף באוקטובר 2017, תהליך הערכת האיכות משלב העברת המסמכים למוסדות לצורך ביצוע הערכה עצמית ועד לפרסום החלטות המל"ג נמשך כ-24 חודשים.

על פי לוח גאנט שבנה האגף בדצמבר 2018 במסגרת גיבוש טיוטת נוהל עבודה – ועדות תחומיות, משך תהליך הערכה הינו כ-30 חודשים.

10.2 ממצאי הביקורת

- א. בפועל, תהליך הערכת האיכות בתחום מינהל עסקים, ממועד העברת השאלונים למוסדות לצורך ביצוע הערכה עצמית, דרך ביקורי הוועדה הבינלאומית, ועד לקבלת החלטות מל"ג וות"ת נמשך כ-39 חודשים, מתחילת שנת 2014 ועד למרץ 2017.
- ב. משך הזמן הארוך של התהליך עלול לפגוע במהימנות הערכת האיכות. לדוגמה, בתחום מדעי המחשב, תהליך ההערכה העצמית של המוסדות החל בשנת 2012, ביקורי הוועדה הבינלאומית נערכו בשנים 2013 – 2014 והמלצות הוועדה נדונו במועצה בשנת 2015. המלצות הוועדה הבינלאומית מבוססות הן על שאלוני ההערכה העצמית והן על ביקורי הוועדה במוסדות האקדמיים. עד למועד הוצאת הדוח על ידי הוועדה, יתכן והמוסד תיקן חלק מהליקויים שעלו במסגרת מילוי השאלון והביקורים ובמצב כזה דוח הוועדה אינו משקף את המצב במוסד לאשורו.

10.3 המלצות הביקורת

10.3.1 על האגף לפעול לקיצור משך זמן תהליך הערכת האיכות על כל שלביו, ובפרט קיצור השלב ממועד ביקור הוועדה ועד להגשת הדוחות שלה למל"ג וקיצור תקופת המעקב.

תגובת סמנכ"ל האגף:

אכן נושא לוחות הזמנים וקיצורם נמצא על סדר היום של האגף ונעשים כל העת ניסיונות לקצרו. התהליך קשה ומורכב בעיקר מאחר ועובדים עם ועדות גדולות של מומחים ואנשים עסוקים מאד, הבאתם מחו"ל והתאומים איתם מקשים מאד על הלו"ז.

10.3.2 בתחומים בהם קיימות תכניות רבות, ויש צורך ביותר מסבב אחד של ביקורי הוועדה, מה שמאריך את התהליך, על המועצה לשקול ביצוע הערכת איכות על

ידי הוועדה הבינלאומית רק בחלק מהמוסדות האקדמיים וביצוע הערכה עצמית ביתר המוסדות.

תגובת סמנכ"ל האגף :

נעשה כעת פיילוט בתחום הפסיכולוגיה ומדעי ההתנהגות שבמסגרתו הוועדה תבקר רק בחלק מהמוסדות (מתוך ה 16 הנבדקים), בהתבסס על תהליכי הערכה בסבב קודם והמעקבים. פיילוט זה אמור לתת מענה לקיצור והורדה ולו במעט של העומס המוטל על הוועדות והרכזות.

11. בחירת התחומים לביצוע הערכת איכות

11.1 לדברי מנהלת האגף, גב' ורדה בן שאול, קביעת תחומי הערכה נעשית על בסיס מספר קריטריונים :

א. תחומים שעברו/לא עברו הערכת איכות.

ב. ממצאים של הערכות איכות קודמות.

ג. תוצאות והתייחסויות למעקבים אחר החלטות מל"ג בנושא.

ד. נושאים שעל סדר יום מל"ג וות"ת.

11.2 לדברי מנהלת האגף, טרם קביעת התחומים להערכה, מתקיימות התייעצות עם גורמים שונים: יו"ר ועדת המשנה להבטחת איכות (ובהמשך בדיון בוועדה עצמה), יו"ר ות"ת, סיו"ר מל"ג, מנכ"ל מל"ג/ות"ת (בישיבות פנימיות ושוטפות), התייעצות עם אגפים אחרים וכן פניות המתקבלות מגורמים אחרים (כדוגמת משרד החינוך) ומהמוסדות להשכלה גבוהה כבקשה לערוך תהליכי הערכה.

11.3 בהתאם לאמור לעיל, מוצעת לדיון בוועדת המשנה להערכת איכות ובמל"ג הצעה לתכנית רב שנתית הכוללת תחומים בהם יעסוק האגף בתקופה של 3-5 שנים.

11.4 ממצאי הביקורת

11.4.1 לא קיימים כלל קריטריונים כתובים לבחירת תחומי הערכת איכות.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

קיימת החלטה מסודרת של המל"ג.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

הביקורת לא קבלה לידיה מסמך החלטה כזה, ככל וקיים.

11.4.2 לא נמצאו פרוטוקולים או סיכומי דיונים או מסמכי התייעצויות לקביעת התחומים להערכת האיכות.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

קיימים תזכירים והחלטות של ועדת המשנה להבטחת איכות בנושא.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

הביקורת לא קבלה לידיה מסמכי החלטות כאלה, במידה וקיימים.

11.4.3 לא קיים באגף מיפוי של כל תחומי הלימוד בכל אחד מהמוסדות להשכלה גבוהה. פירוט תחומי הלימוד, הקיים באתר האינטרנט של המועצה, הינו חלקי בלבד. טרם קביעת התכנית הרב שנתית להערכת איכות, מבצע האגף פנייה לאגף האקדמי ולאגף התכנון לקבלת נתוני מספר התכניות בתחום, ומצליב את המידע המתקבל מן האגפים.

תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג :

כיום, קיים מיפוי מלא באתר המל"ג של תחומי הלימוד בחלוקה למוסדות הלימוד ולרמת התואר.

11.5 המלצות הביקורת

11.5.1 על המל"ג למסד נוהל לבחירת תחומים בהם תבוצע הערכת איכות.

11.5.2 יש לנהל סיכומי דיונים משיבות בתוך האגף להערכת איכות ומחוצה לו.

12. ביצוע הערכה עצמית על ידי המוסדות

12.1 במסגרת תהליך הערכת איכות של תכנית לימודים, מעביר האגף למוסדות הלימוד האקדמיים פנייה למילוי דוח הערכה עצמית בתחום שנבחר. האגף מגדיר את מבנה הדוח, את הפרקים שישולבו בו, את הנתונים הכמותיים שיוצגו בו, מציג שאלות מנחות בכל פרק, עליהן צריך המוסד לענות וקובע את אורכו המקסימלי של כל פרק (אורך הדוח כולו אמור להסתכם בכ-40 עמודים, לא כולל נספחים).

12.2 האגף עורך יום עיון לנציגי המוסדות האקדמיים, בהם ניתנות המלצות כלליות, הנחיות והבהרות לאופן מילוי הדוח להערכה עצמית ולמטרותיו.

12.3 ממצאי הביקורת

הביקורת דגמה שאלוני הערכה עצמית שמולאו על ידי המוסדות בתחומים הבאים : מנהל עסקים, מדעי המחשב והנדסה ביו רפואית.

12.3.1 המוסדות שומרים על כותרות הפרקים ועל סדרם, אך אין אחידות בהצגת המידע. המלל הינו חופשי וכל מוסד מעלה תיאור של הפרק כמיטב הבנתו ושיקול דעתו.

12.3.2 המוסדות אינם מתייחסים למגבלת מספר העמודים בכל פרק. אורך הדוחות שנדגמו על ידי הביקורת נע בין 75 ל-105 עמודים (לא כולל נספחים).

12.3.3 הדוחות המוגשים על ידי המוסדות אינם מקוונים והם מועברים לאגף ב-dropbox⁶.

12.3.4 לא קיימת במועצה מערכת מידע לניהול תהליכי הערכת האיכות.

תגובת סמנכ"ל האגף:

עובדים כיום על מחשוב ועבודה מקוונת להגשת התכניות ולביצוע תהליך ההערכה. טרם מבוצע לצערנו. בהתאם להתקדמות התהליך של הנחיות מקוונות, אנו צופים כי המערכת תיכנס לפעילות מינואר 2020.

12.4 המלצות הביקורת

12.4.1 על האגף לקבל החלטה האם לאכוף את מגבלת היקף דוח ההערכה העצמית שקבעה, האם יש צורך בהגדלת היקף הדוח המרבי, או האם יש לבטל כליל את המגבלה.

תגובת סמנכ"ל האגף:

במסגרת ההנחיות המקוונות החדשות, החלטנו על הגבלת מילים ומקום שניתן יהיה לשלב בדוח הערכה עצמית.

12.4.2 על המלי"ג לפתח מערכת מידע לניהול תהליכי הערכת האיכות. מערכת כזו תאפשר הפקת מידע שכיום לא מתבצעת בשל משך הזמן הנדרש להפקתו. המערכת תערוך השוואות בין נתוני המוסדות השונים, תאפשר הסקת מסקנות מהירה, תשפר את הליך המעקב ותחסוך זמן עבודה באגף.

⁶ חברה המפעילה שירות אחסון קבצים.

13. ביקורים של הוועדות להערכה איכות במוסדות והגשת דוחות הערכה לאגף

- 13.1 במקביל לתהליך ההערכה העצמית שמבצעים המוסדות, מאתר האגף אנשי אקדמיה בכירים, בעיקר מחו"ל, שימונו כחברי הוועדה להערכת איכות.
- 13.2 על פי החלטת המועצה מיום 10.7.2001, מספר חברי הוועדה לא יעלה על חמישה. במידה ומדובר בתחום הנלמד ביותר מ-8 מוסדות, יוקמו שתי ועדות לבדיקתו, תוך חלוקת המוסדות השונים ביניהן.

הערת סמנכ"ל האגף:

- במקרים של הרבה תכניות נבדקות וככל שמתאפשר, אנו מפצלים את הוועדה לביקור במוסד, אך שאר הדיונים הרלוונטים מתקיימים במסגרת הוועדה במלואה.*
- 13.3 חברי הוועדה עורכים ביקור בכל אחד מהמוסדות בהם נלמד התחום, בו הם נפגשים עם ראש המחלקה, עם אנשי הסגל, עם סטודנטים ומסיירים בקמפוס.
- 13.4 לאחר סיום הביקורים, עורכת הוועדה את דוחות הערכת האיכות הפרטניים, לפי מוסדות, ובהם המלצות המסווגות לשלוש רמות: המלצות מהותיות - קריטיות, המלצות חשובות והמלצות רצויות (להבאת התכנית למצוינות). במקביל לעריכת הדוחות הפרטניים עורכת הוועדה דוח רוחבי על התחום בגינו התבצעה הערכת איכות. הסוגים השונים של המלצות הניתנות על ידי הוועדה, מתבטאים גם באופן המעקב ובקשת הדיווח מהמוסד בנושא יישום המלצה.
- 13.5 במסגרת הערכת איכות בתחום מנהל עסקים, נערכו שני סבבים של ביקורי הוועדה. הסבב הראשון, שכלל ביקורים בשישה מוסדות, התקיים בין התאריכים 18.3.2015 – 26.3.2015 ודוחות הוועדה הוגשו ביולי – אוגוסט 2015, והסבב השני, שכלל ביקורים בשמונה מוסדות נערך ב-8.6.2015 – 18.6.2015 והדוחות הוגשו באוקטובר 2015. קיימת זהות בין חברי הוועדה בשני הסבבים.
- 13.6 במסגרת הערכת איכות בתחום מדעי המחשב, נערכו שלושה סבבים של ביקורי הוועדה. הסבב הראשון, שכלל ביקורים בחמישה מוסדות, התקיים בחודש מאי 2013 ודוחות הוועדה הוגשו באוקטובר 2013, הסבב השני, שכלל ביקורים בשמונה מוסדות נערך בינואר 2014 והדוחות הוגשו באפריל 2014 והסבב השלישי, שכלל ביקורים בארבעה מוסדות נערך במאי 2014 והדוחות הוגשו בנובמבר 2014. קיימת זהות בין חברי הוועדה בשלושת הסבבים.
- 13.7 בחודש פברואר 2015 הגישה הוועדה דוח הערכה רוחבי בתחום מדעי המחשב.

13.8 ממצאי הביקורת

13.8.1 פרק זמן של ארבעה עד שישה חודשים, מיום ביקור הוועדה במוסדות ועד להגשת ההמלצות הפרטניות על ידה, הינו פרק זמן ממושך מדי, בהתחשב בכך שכל הממצאים נמצאים בידי הוועדה עם סיום הביקור במוסד.

13.8.2 ועדות האיכות בתחום מינהל עסקים ומדעי המחשב מנו שבעה חברים, ולא חמישה, בניגוד להחלטת המועצה.

תגובת סמנכ"ל האגף:

יש צורך בייצוג הולם מגדרי, גאוגרפי ובעיקר לתתי התחומים בתחום הנבדק. בהתאם לכך נקבע הרכב הוועדה וגודלה.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

אין החלטת מל"ג מחייבת בנושא זה.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

החלטת המועצה מיום 10.7.2001 קובעת כי מספר חברי הוועדה לא יעלה על חמישה.

13.8.3 הערכת איכות במסגרות החרדיות בוצעה בנפרד מיתר המוסדות האקדמיים. לא נמצאה החלטת המועצה למדיניות זו.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

נדמה לי שזה מופיע בהחלטה על המח"רים.

13.8.4 בישיבתה מיום 10.1.2017, אישרה המועצה את הרכב הוועדה להערכת איכות במסגרות החרדיות בתחום הנדסת תוכנה ומדעי המחשב. ההרכב כלל ארבעה אנשי אקדמיה ישראלים בלבד, זאת בשונה מוועדות להערכת איכות במוסדות האקדמיים האחרים, המורכבות, בעיקר, מאנשי אקדמיה מחו"ל. לא נמצאה החלטת המועצה למדיניות זו.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

אחת הבעיות הייתה הבנת הקונטקסט המקומי (חרדים בישראל) וההתמודדות עם השפה האנגלית הן בכתיבת הדוחות אבל יותר מכך – בביקורים שיתקיימו במסגרות החרדיות. מעבר לכך – לא בטוחה שיש החלטה מחייבת לגבי חברי ועדות מחו"ל. זה התגבש במהלך העבודה ולאור הניסיון עם ועדות ישראליות בסבבים הראשון והשני (6-2004).

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

אכן לא קיימת החלטה המחייבת חברי ועדות מחו"ל. עם זאת, בהחלטת המועצה מיום 10.7.2001 נקבע כי לתפקיד יו"ר הוועדה ימונה איש אקדמיה

בכיר מן התחום הנבדק, שיבוא – במידת הצורך ובמידת האפשר – מאחד מן המוסדות להשכלה גבוהה המובילים בחו"ל. ועל פי הפרקטיקה הנהוגה בבדיקה הערכת איכות במוסדות לא חרדים, נראה כי גם המועצה סוברת כי קיימת עדיפות לחברי ועדה ממוסדות אקדמיים מובילים מחו"ל.

תגובת סמנכ"ל למינהל:

גודל הוועדה והרכבה תואם את התחום הנבדק. אין צורך בוועדה גדולה במיוחד למספר מצומצם של תכניות. הוועדה הבינלאומית בדקה כ 18 תכניות מגוונות ובהתאם הותאם הרכב הוועדה כאמור.

13.8.5 המלצות הוועדה לא תמיד ברורות. כך לדוגמה, בדוח הוועדה הבינלאומית משנת 2016 בתחום הנדסת חומרים באוניברסיטת בן גוריון, המליצה הוועדה למוסד "לדאוג שהמחלקה תקבל את מקומה הראוי בתוך האוניברסיטה". לא ברור האם כוונת הוועדה הייתה למעמד האקדמי של המחלקה, או למשאבים שעל האוניברסיטה להקצות, או כל כוונה אחרת.

תגובת מ"מ מנכ"ל מל"ג:

לגיטימי שיהיו החלטות כאלו שמעבירות את המסר ומשאירות בידי המוסדות את ההחלטה איך לטפל בבעיה.

13.9 המלצות הביקורת

13.9.1 על האגף לפעול לקבלת דוחות הוועדה הבינלאומית בצמוד למועדי הביקורים במוסדות האקדמיים, ככל הניתן.

תגובת סמנכ"ל האגף:

לאחרונה אנחנו מוסיפים זמן שיאפשר לוועדות להכין לכל הפחות טיוטת דוח הערכה בטרם עזיבתם את הארץ. כל זאת במסגרת המגבלות של הלוח הצפוף במיוחד.

13.9.2 יש לבצע הערכות איכות במסגרות החרדיות יחד עם הערכת האיכות במוסדות האחרים, ובאמצעות אותם חברי ועדה בינלאומית.

תגובת סמנכ"ל האגף:

נעשתה על כך חשיבה והוחלט כי לאור השינויים במנטליות והבנה של האוכלוסיות המיוחדות, עדיף להקים ועדה מיוחדת. יחד עם זאת, בתקופה האחרונה הוחלט לשלב את הבדיקה של התכניות במסגרות החרדיות עם הבדיקה של כלל התחום. בעיקרון, הוחלט כי כל מקרה ייבחן לגופו ותתקבל החלטה האם ואיך לשלב את הערכת האיכות של התכניות לחרדים.

13.9.3 על מרכז הוועדה לדאוג לקבלת הבהרות מחברי הוועדה הבינלאומית לגבי המלצות שאינן ברורות וחד משמעיות.

תגובת סמנכ"ל האגף :

המרכז עושה כמיטב יכולתו להוביל את הוועדה ולנתב אותה על מנת לקבל המלצות חד משמעיות. יחד עם זאת יש לזכור כי הוועדה היא האחראית על הדוח וההמלצות והיא המחליטה הסופית על תוכן ונוסחן.

14. ישיבות ועדת המשנה להבטחת איכות וישיבות המל"ג לדיון בדוחות הערכת איכות

14.1 ועדת המשנה להבטחת איכות דנה בדוחות הוועדה הבינלאומית ומנסחת את המלצות הוועדה הבינלאומית, כפי שיוצגו למועצה.

14.2 המועצה מקבלת את הצעת ההחלטה שניסחה ועדת המשנה, דנה בהמלצות ומחליטה האם לאמץ את המלצות הוועדה, כולן או חלקן.

14.3 ממצאי הביקורת

14.3.1 נמצאו מקרים בהם ועדת המשנה שינתה ועידנה את ניסוח ההמלצות שנערכו על ידי הוועדה הבינלאומית. כגון :

- בביצוע הערכת איכות בתחום מנהל עסקים מצאה הוועדה הבינלאומית כי קיים ריבוי של תכניות במנהל עסקים. בשל כך, המליצה הוועדה למל"ג לנקוט עמדה יותר פעילה בנושא, לדאוג למיזוגים בין תכניות וסגירה של תכניות פחות מוצלחות. בהצעת ההחלטה שהועברה על ידי ועדת המשנה לדיון במל"ג נכתב כי "בשל ריבוי תכניות במנהל עסקים בישראל, המל"ג / ות"ת יעודדו שיתופי פעולה בין מוסדיים, מיזוגים של תכניות בתארים מתקדמים ובהתאם לצורך, תישקל סגירה של תכניות ברמה אקדמית לא ראויה". בעוד הוועדה הבינלאומית המליצה על נקיטת יוזמה אקטיבית מצד המל"ג, הצעת ההחלטה שהעבירה ועדת המשנה למל"ג הינה פסיבית, פחות נחרצת, ומותירה בידי המל"ג שיקול דעת רחב.
- בביצוע הערכת איכות בתחום מנהל עסקים, העלתה הוועדה הבינלאומית את בעיית היעדר סגל בתחום החשבונאות (רוב ההוראה בחשבונאות נעשית על ידי סגל מן החוץ, אשר אינו פעיל במחקר).

הפתרון המעשי היחיד שרואה הוועדה הוא מתן שכר דיפרנציאלי לסגל בתחום החשבונאות.

ועדת המשנה העבירה למל"ג את הצעת ההחלטה הבאה: "לאור המחסור החמור במיוחד בסגל בתחום חשבונאות מוצע לעודד הענקת מלגות לדוקטורנטים ופוסט דוקטורטים בתחום, ומתן תמריצים כספיים אחרים".
ועדת המשנה, שסברה כי מנגנון של שכר דיפרנציאלי אינו בר ביצוע, שינתה את המלצת הוועדה הבינלאומית.

תגובת סמנכ"ל האגף:

הדיון המתקיים בוועדת המשנה הינו משמעותי, מעמיק ורציני. בד"כ נעשה גם בהשתתפות נציג הוועדה המעריכה. מתפקידה של ועדת המשנה לדון בהמלצות ולהמליץ בנושא למל"ג ולא להעבירן כפי שהן מהוועדה המעריכה. אחרת מה טעם בדיון זה?

המל"ג מקבלת את ההמלצות של ועדת המשנה יחד עם הדוחות המקוריים של ועדת ההערכה, ומסתמכת על הדיון המעמיק שנערך בוועדת המשנה. לעיתים ועדת המשנה מבינה ומתאימה את ההמלצות למצב בארץ ולמדיניות מל"ג וות"ת, כדי שאלה יהיו יישומיות ורלוונטיות.
כחכנה לדיון בוועדת המשנה, האגף בשיתוף עם יו"ר הוועדה, עושים עבודת הכנה מעמיקה ויסודית כדי ליעל את הדיון ולהביא בסופו של דבר המלצות ברורות יישום ולא ערטילאיות.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

הביקורת רואה את עבודתה החשובה של ועדת המשנה, כגורם המבהיר ומסביר את המלצות הוועדה הבינלאומית, במידה ואינן ברורות דיין, אך אינו אמור לשנותן.

אחריות העל לאיכותן של תכניות הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה היא של המל"ג/ות"ת. חיוני שהמועצה תיקח אחריות על אי אימוץ המלצת הוועדה הבינלאומית ועל ההשלכות של צעד כזה על איכות התכניות במוסדות הלימוד.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

האמור פה נובע מחוסר הבנה את עבודת ועדות המשנה אל מול הוועדות המקצועיות/ועדות האיכות מחד ואל מול המל"ג מאידך. לגיטימי להמליץ אחרת מההמלצות המופיעות בדוחות ועדות בדיקה/הערכה מקצועיות.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

לאחר השקעת משאבים של כסף וזמן בהבאת מומחים מחו"ל לביצוע הערכת האיכות, לא סביר שבפני המועצה לא יוצגו המלצות המומחים ככתבם וכלשונם. למותר לציין, כי בידי המועצה קיימת האפשרות שלא לאמץ את המלצות הוועדה הבינלאומית, כולן או חלקן.

14.3.2 המועצה מאמצת לעיתים המלצות בלתי ישימות של הוועדה הבינלאומית. לדוגמה, בדוח הערכת איכות בתחום הרפואה הומלץ להקטין את יחס סטודנטים למיטות בבתי חולים, שהינו גבוה ומוריד את איכות ההוראה. לא ברור כיצד מתכוונת המועצה ליישם המלצה זו, המצריכה הקמת בתי חולים נוספים או הרחבת בתי חולים קיימים, נושא שאינו בשליטת המל"ג.

תגובת סמנכ"ל האגף :

יש דרכים נוספות ליישום המלצה כזאת.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

בהיעדר פירוט של הדרכים הנוספות, אין לביקורת אפשרות להתייחס לתגובה.

14.3.3 הדיונים במועצה בהמלצות הוועדה הבינלאומית אינם מקבלים את מקומם הראוי, על פי חשיבות הנושא. סדר היום של ישיבות המל"ג פותח במידע כללי ועדכונים, עובר לתחום האקרדיטציה – אישור פרסום ופתיחת הרשמה לתכניות, מתן הסמכה, אישור הרכב ועדות בדיקה וכיוצ"ב עניינים רבים שהדיון בהם הוא ממושך, ורק לאחר מכן מתחיל הדיון בנושאים העולים מהוועדות הרוחביות וביניהן ועדת המשנה להבטחת איכות. לעיתים, אף נדחה הדיון בנושא לישיבה הבאה בשל קוצר הזמן.

14.3.4 מסקירת פרוטוקולים של ישיבות המועצה לשנים 2015 – 2018 עולה כי, לא הופעלה כל סנקציה מצד המועצה על מוסד אקדמי בעת שתכנית לימודים נמצאה על ידי הוועדה הבינלאומית כלקויה וברמת איכות ירודה. התוצאה היא, שתהליך הערכת האיכות של תכנית לימודים הופך לחסר שיניים ואינו אפקטיבי דיו.

תגובת סמנכ"ל האגף :

המטרה העיקרית של הערכת איכות היא שיפור המצב ולא ענישה. נכון שה"שיניים" לא מספיק חזקות ועוצמתיות אבל היו מקרים של איום בסגירה או הפסקת רישום לתכנית בעייתית. החשיבה לטווח הארוך היא שתהליך ה IQA יעביר את האחריות על האיכות למוסדות ויוביל לתרבות של שיפור וקידום.

14.3.5 המועצה אינה פועלת דיה ליישום החלטותיה. לדוגמה, ב-10.2.2015 קיבלה המועצה החלטה להקים ועדה משותפת של משרד הבריאות ומל"ג לצורך מציאת פתרונות לבעיות החמורות בתחומי הלימוד של מקצועות הרפואה והיישום שלהם בישראל. עד כה טרם הוקמה הוועדה.

תגובת סמנכ"ל האגף :

הוועדה הייתה אמורה לקום בהסכמת המנכלים המשותפים. לאור חילופי תפקידים ואילוצים נוספים, הוועדה לא קמה. יחד עם זאת, האגף להערכת איכות המשיך לפעול ולקדם את הנושאים הרלוונטיים כפי יכולתו ובהתאם לסמכויות מל"ג וות"ת.

14.4 המלצות הביקורת

14.4.1 על ועדת המשנה להעביר בהצעת ההחלטה למל"ג את לשון הדברים של הוועדה הבינלאומית באופן מדויק. המועצה תחליט לאחר דיון בהמלצות, אילו המלצות לאמץ ואילו לדחות.

תגובת סמנכ"ל האגף :

כאמור לעיל, מאחר שבוועדת המשנה מתקיים דיון מעמיק ויסודי, היא זאת שמנסחת את ההמלצות למל"ג ולא מעבירה כפי שהן מוועדת ההערכה למל"ג. זה מנגנון משמעותי וחשוב.

התייחסות הביקורת לתגובת סמנכ"ל האגף:

התייחסות הביקורת מוצגת במסגרת הממצאים שלעיל.

14.4.2 על המל"ג להעלות את המודעות להשלכות של אי הגדלת התקציב על האיכות האקדמית של המוסדות בישראל, ובפרט ביחס לרמת האיכות של מוסדות אקדמיים בחו"ל. אי הגדלת תקציב או מספר תקנים אינו מאפשר להביא לארץ אנשי סגל מובחרים מחו"ל, שיקבלו שכר הוגן בהשוואה ליכולת ההשתכרות שלהם בחו"ל, או לשלם שכר דיפרנציאלי לאנשי סגל על פי

איכותם ותרומתם לרמת המחקר או ההוראה. העלאת המודעות צריך שתלווה בדיונים בתוך המל"ג/ות"ת, ותוקרן גם למקבלי החלטות ולציבור הרחב, באמצעות פרסום ניירות עמדה ודוחות שנתיים המציגים נתונים ומידע על בעיות מערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, השלכותיהן ופתרונות מוצעים.

תגובת סמנכ"ל האגף :

הוצע כי במסגרת התר"ש התקציבית, יוקצה תקציב ייעודי עבור ממצאים שיועלו ויוצפו בעקבות תהליכי הבקרה וההערכה של האיכות. זה יכול לתת פתרון ומענה לנושאים שיועלו תוך כדי התר"ש ויידרשו לתקציב ייעודי וספציפי, כמובן בהתאם להחלטות מל"ג וות"ת בנושא.

14.4.3 בישיבות המועצה בהן אמורות לעלות לדיון המלצות הוועדה הבינלאומית, יש לתכנן את סדר הדיון, באופן שהדיון בהמלצות אלה יהיה ראשון בסדר היום של הישיבה, על מנת שיקבל את תשומת הלב הראויה והקשב המרבי של חברי המל"ג.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג :

מי קבע שזה יותר חשוב מנושאים שבאים מוועדת מדיניות או מאישור פתיחת תכניות לימודים חדשות? בהינתן המצב הקיים וחשש להעדר קוורום, אני חושבת שאין לשנות את סדר היום. הסיכום הפנימי שלנו הינו שכאשר מובאים למל"ג דוחות להערכת איכות בתחום מסוים הם נדונים ראשונים בסדר הדיונים של הוועדות הרוחביות – לאחר הוועדות התחומיות. כך הייתי משאירה את הסדר.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הביקורת כלל לא מתיימרת לקבוע סדרי עדיפויות בדיוני המועצה. היות ולא בכל ישיבת מועצה מגיעות לדיון המלצות של ועדה בינלאומית, סברה הביקורת שיתקיים איזון בין הנושאים בעלי החשיבות שעולים לדיון, באם רק במקרים בהם יש לדון בהמלצות ועדות בינלאומיות, יוקדם הדיון בהם.

14.4.4 על המועצה להקפיד על אימוצן של המלצות הוועדה הבינלאומית, רק במידה ויש למל"ג אפשרות ליישמן.

14.4.5 על המועצה לשקול הפעלת סנקציות במקרים בהן המלצות הוועדה הבינלאומית מצביעות אל איכות נמוכה של תכנית הלימודים, מהפסקת רישום ועד סגירת התכנית.

14.4.6 בשל אי נקיטת סנקציות על המוסדות האקדמיים בגין תכנית שרמתה ירודה, לאחר שכבר קבלה הסמכה קבועה, על המועצה לשקול מתן הסמכות זמניות בלבד וביצוע הערכת איכות התכנית לצורך רה-אקרדיטציה, שלאחריה יוחלט האם להאריך את תוקף ההסמכה הזמנית.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הרעיון לא ישים בעליל. ההתייחסות מופיעה בראשית המסמך.

תגובת סמנכ"ל האגף:

יכול להיות ישים (כמו שנהוג במרבית המדינות בחו"ל, אך דורש היערכות והתאמה של כלל המערכת לגבי הרצף של אישור פתיחת תכנית, הסמכה, והערכת איכות ככלי לרה-אקרדיטציה במחזוריים של מספר שנים).

14.4.7 על האגף להקפיד על ניהול מעקב אחר יישום החלטות המועצה ולהתריע בפני המועצה בכל עת על החלטות שאינן מיושמות.

15. ממשקים בין אגפיים

15.1 האגף מקיים שיתופי פעולה בתהליך הערכת איכות של תכניות עם אגפים אחרים במל"ג:

✓ האגף האקדמי

✓ אגף תכנון

✓ אגף תקצוב

✓ אגף אסטרטגיה ובינלאומיות

15.2 השלבים בתהליך הערכת האיכות בהם קיים ממשק עם האגף האקדמי:

✓ שלב גיבוש התחומים שיעברו הערכה – לדברי מנהלת האגף האקדמי, תכנית הערכת האיכות מתגבשת בהתייעצות עם צוות האגף האקדמי.

✓ בבחינת אישור פרסום ופתיחת הרשמה או הסמכה לתכנית, אמור האגף האקדמי להתחשב בתוצאות הערכת איכות שהתבצעה באותו תחום, הן ברמת המוסד הספציפי המבקש את אישור התכנית והן ברמה הרוחבית של התכנית בכלל המוסדות. האגף האקדמי פונה בנושא זה לאגף להערכת איכות ושואל האם יש הסתייגות מאישור פתיחת תכנית חדשה.

✓ האגף האקדמי אמור לבחון את יישום המלצות הוועדה הבינלאומית שבתחום סמכותו.

15.3 הממשק עם אגף התכנון הינו דו - כיווני :

- ✓ אגף תכנון, בבואו לאשר את התכניות בתכנית החומש, לוקח בחשבון את ממצאי אגף הערכת איכות: עודף תכניות בתחום, מחסור בסגל ועוד.
- ✓ כשהאגף להערכת איכות מתחיל בתהליך הערכת איכות בתחום כלשהו, אגף התכנון מספק לו פרופיל של התחום: מיפוי ראשוני, מס' הסטודנטים בתחום, מס' התכניות, כיצד עובד מודל התקצוב של ות"ת, אילו כלים קיימים לתמרוץ.
- ✓ בדיונים בתכנית החומש שמקיים אגף תכנון משתתף גם צוות מאגף להערכת איכות.
- ✓ אגף תכנון אמור לבחון את יישום המלצות הוועדה הבינלאומית שבתחום סמכותו.

15.4 הממשק עם אגף תקצוב הינו דו - כיווני :

- ✓ טיפול בהמלצות ועדת הערכה הבינלאומית שיש להן השלכות תקציביות – כלכליות, כגון, תגמול מחקר, העלאת תעריף נורמטיבי, תשתיות.
- ✓ פניית אגף תקצוב לאגף הערכת איכות בבקשה לבצע הערכת איכות למרכז מחקר לדוגמא, ככלי לקבלת החלטה מושכלת בעת שנדרש תקצוב נוסף למרכז, כגון, בקשה לתקצוב נוסף מצד מרכזי המחקר למדעי הים.

15.5 ממצאים

15.5.1 לא מתקיימות בשגרת העבודה ישיבות יזומות ומוסדרות של האגף להערכת איכות עם אגפים אחרים במל"ג.

15.5.2 העדכונים מהצוות להערכת איכות באשר לממצאים המסתמנים בתהליך הערכת האיכות אינם מועברים באופן ממוסד, אלא בשיחות מסדרון. לא מתקיימות ישיבות שוטפות של האגפים.

תגובת סמנכ"ל האגף:

לאחרונה מיסדנו נוהל שבו לאחר קבלת דוח של ועדת הערכה, אנו נפגשים עם האגפים הרלוונטיים ומעדכנים אותם בהמלצות שעלו מהדוח.

15.5.3 לא קיימים פרוטוקולים של דיונים של האגפים אין כל תיעוד לשיתופי הפעולה הבין - אגפיים.

15.5.4 המלצות הוועדה הבינלאומית, שאומצו על ידי המועצה, מועברות על ידי האגף להערכת איכות לאגף הרלוונטי שבאחריותו ליישם את ההמלצה. במקרים רבים, ההמלצה לא מיושמת על ידי האגף האחראי. לדוגמא, ההמלצה בדבר

ניסוח החלטת מ"ג או התוויית קווים מנחים בכל הנוגע לתכניות אקדמיות במדעי המחשב המוצעות לתלמידי תיכון והכנסת דרישה בשאלון הערכה עצמית, לתאר באופן מפורט את התכניות המיועדות לתלמידי תיכון הופנתה לטיפול האגף האקדמי, אך לא יושמה.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

העובדות אינן נכונות.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

לא הוצגו בפני הביקורת עובדות אחרות.

15.6 המלצות

15.6.1 על האגף לקיים דיונים שוטפים להערכת איכות עם אגפים אחרים. אי קיום דיונים בין האגפים במל"ג פוגע בזרימת המידע בתוך המל"ג וגורם לקבלת החלטות שאינן מיטביות, הנובעת מאי שקלול כל המידע הקיים המשמש בקבלת ההחלטות.

15.6.2 על האגף לתעד את שיתופי הפעולה הבין-אגפיים. בהיעדר תיעוד לפגישות או שיחות, הטיפול השוטף עלול להיפגע עקב שכחה או היעדר מעקב מסודר.

המלצות הוועדה הבינלאומית ויישומן בתחומי לימוד שונים

16. בדיקת יישום המלצות הוועדה הבינלאומית בתחום מנהל עסקים

16.1 בשנת 2014 החל האגף בביצוע הערכת איכות בתחום מנהל עסקים, במסגרתה נבדקו תכניות בתחום זה ב-14 מוסדות לימוד אקדמיים. זהו סבב שני של הערכת איכות בתחום. הסבב הראשון בוצע בשנת 2007. אחד התוצרים של הערכת האיכות הינו דוח של הוועדה הבינלאומית על הבעיות הרחביות בתחום מנהל עסקים והמלצות לשיפור המצב. חלק מההמלצות חזרו על עצמן מהסבב הראשון.

16.2 בישיבתה מיום 15.11.2016 החליטה המועצה על המלצות הוועדה שיאומצו על ידה. במרץ 2017 התייחסה גם ות"ת להמלצות הוועדה.

16.3 הביקורת בדקה את יישום ההמלצות הרחביות של הוועדה הבינלאומית, שהמועצה החליטה לאמץ, ואת החלטות ות"ת המתייחסות להמלצות הוועדה:

החלטת המועצה ויישומה	המלצת הוועדה הבינלאומית	הנושא
ההמלצה אומצה על ידי המל"ג אך לא יושמה.	בשל ריבוי תכניות בתחום, יש לעודד שיתופי פעולה בין מוסדיים, מיזוג תכניות בתארים מתקדמים וסגירת תכניות ברמה אקדמית לא ראויה.	ריבוי תכניות בתחום
המל"ג העבירה את ההמלצה לות"ת. החלטת ות"ת: תבחן באיזו מידה קיים מחסור בסגל בתחום. עד כה הנושא לא טופל.	לאור המחסור החמור בסגל בתחום החשבונאות (רוב ההוראה בחשבונאות נעשית על ידי סגל מן החוץ, אשר אינו פעיל במחקר), הפתרון המעשי היחידי שרואה הוועדה הוא הנהגת שכר דיפרנציאלי לסגל מתחום החשבונאות. מוצע לעודד הענקות מלגות לדוקטורנטים בתחום, ומתן תמריצים כספיים אחרים.	מחסור בסגל בתחום החשבונאות
המל"ג העבירה את ההמלצה לות"ת. החלטת ות"ת: תבחן באיזו מידה ההנחיה שלה מקשה על חברי הסגל הצעירים. עד כה הנושא לא טופל.	על מנת לאפשר לחברי סגל חדשים פרק זמן מרוכז עבור מחקר, יש לשקול להגמיש את הנחיית ות"ת לפיה יש לחלק את עומס ההוראה לשני סמסטרים.	הקצאת זמן מרוכז למחקר
המל"ג העבירה את ההמלצה לות"ת. ות"ת לא התייחסה להמלצה זו.	לאור הגידול בעלויות תכניות תחרותיות ברמה בינלאומית, יש לבחון מחדש את התקצוב של ות"ת לסטודנטים בתחום והאם יש מקום להשוותו לזה של תחומים אחרים, דוגמת כלכלה.	עלויות תכניות תחרותיות ברמה בינלאומית

16.4 חלק מהמלצות הוועדה הבינלאומית מוצג בדוחות פרטניים למוסדות האקדמיים. הביקורת בדקה את המעקב והבקרה של האגף להערכת איכות אחר יישום ההמלצות המהותיות של הוועדה הבינלאומית על ידי המוסדות האקדמיים בתחום מנהל עסקים:

המלצת הוועדה הבינלאומית	המלצת הוועדה	המוסד
המלצת הוועדה הבינלאומית: יש להעביר את לימודי החשבונאות מהמחלקה לכלכלה לבית הספר למנהל עסקים	התייחסות המוסד להמלצות הוועדה שאומצו על ידי המועצה הייחודיות של לימודי החשבונאות במסגרת המחלקה לכלכלה היא הכשרת רואי חשבון בעלי בסיס חזק בכלכלה. דהיינו, המוסד אינו מאמץ את המלצת הוועדה. לדברי סמנכ"ל האגף, מוסד רשאי להעביר הודעה מנומקת לגבי אי מילוי המלצה מסויימת. ועדת המשנה דנה בנושא ומחליטה באם לקבל את עמדת המוסד במקרים כאלה	אוניברסיטת בר אילן

המוסד	המלצת הוועדה הבינלאומית	התייחסות המוסד להמלצות הוועדה שאומצו על ידי המועצה
מרבית מוסדות הלימוד האקדמיים	יש לשלב קורסים ששפת ההוראה שלהם היא אנגלית ולהגביר את שילוב האנגלית בקורסים קיימים ששפת ההוראה שלהם היא עברית.	התייחסות מרבית מוסדות : שני קורסים בשפה האנגלית נפתחו בשנה האחרונה/יפתחו בשנה קרובה. בנוסף, בקורסים בשפה העברית מרבית הביבליוגרפיה הינה באנגלית. שני מוסדות ציינו שהינם עומדים לפתוח תכנית שכולה בשפה האנגלית.
אוניברסיטת בר אילן	בית הספר יבחן גיוס של איש סגל אחד לפחות במשרה מלאה בתחום החשבונאות.	בית הספר מעוניין להגדיל את מספר אנשי הסגל במשרה מלאה, ומחפש איש סגל בתחום החשבונאות.
אוניברסיטת בר אילן	הערכת המחקר של הסגל תתבסס על איזון בין איכות הפרסומים לכמותם, בדגש רב יותר לאיכות.	הרקטור הטמיעה מדיניות הערכה חדשה ששמה דגש על איכות הפרסומים. היעד לקידום של איש סגל יהיה שישה פרסומים באיכות גבוהה.
מרבית מוסדות הלימוד האקדמיים	לאור העובדה כי רוב האוניברסיטאות דיווחו על קשיים בגיוס סגל, משום שמספר בוגרי הדוקטורט בישראל שעומד בדרישות המחקר שלהן הינו מוגבל ומאחר וניסיונות גיוס של סגל מחו"ל לא צלחו בעבר, מוצע לבחון את האפשרות לגיוס סגל מאוכלוסייה בעלת זיקה יהודית/ישראלית בחו"ל	המוסדות יגבירו את מאמצי גיוס סגל מחו"ל.
אוניברסיטת בן גוריון	יש לעודד פרסום מחקרים בכתבי עת באיכות גבוהה	הפקולטה זקוקה לתמיכת האוניברסיטה

16.5 ממצאי הביקורת לעניין ההמלצות הרחוביות בתחום מנהל עסקים

16.5.1 מבין שבע המלצות ועדת ההערכה הבינלאומית שאומצו על ידי המועצה, שתיים הן בתחום אחריותה של המועצה. רק אחת מהן יושמה (שינוי הסטנדרטים שנקבעו בעבר ע"י המועצה, הקובעים שסגל מן החוץ לא ילמד מעבר ל-30% מהקורסים בתכנית). יתר חמש ההמלצות הן בתחום אחריותם של המוסדות האקדמיים.

16.5.2 החלטת המל"ג לעודד שיתופי פעולה בין מוסדיים ומיזוג תכניות הינה עמומה ולא ברור מהחלטת המועצה כיצד היא מתכוונת ליישם אותה.

16.5.3 המועצה לא הפעילה פיקוח שוטף לאורך השנים על מבנה תכניות הדוקטורט והקורסים הנלמדים במסגרתן. כתוצאה מכך, מצאה הוועדה כי לא נמצא שיפור

במצבן של תכניות הדוקטורט מאז הסבב הראשון של הערכת האיכות שבוצע ב-2007, וגם ב-2016 מצבן אינו משביע רצון.

16.5.4 לא הוצגו בפרוטוקולים של ישיבות ות"ת, עד היום, תוצאות בחינת המלצות הוועדה הבינלאומית בתחום מנהל עסקים שות"ת החליטה לבחון, ולא ידוע אם נבחנו על ידה.

16.5.5 לפניית הביקורת לאגף תקצוב באשר לסטאטוס הטיפול בהמלצת הוועדה הבינלאומית לשקול להגמיש את הנחיית ות"ת לפיה יש לחלק את עומס ההוראה לשני סמסטרים, על מנת לאפשר לחברי סגל חדשים פרק זמן מרוכז עבור מחקר, ובהמשך להחלטת ות"ת כי תבחן האם ההנחיה לפיה יש לחלק את עומס ההוראה לשני סמסטרים מקשה על חברי סגל צעירים בהקצאת זמן מרוכז למחקר, ענתה מנהלת האגף כי "אין לנו הנחיות כאלה באוניברסיטאות, ובמכללות לא מוגדר זמן למחקר".

מחד, מהתייחסות מנהלת האגף עולה, כאילו המלצת הוועדה הבינלאומית כלל אינה רלוונטית, אך מאידך, בזמן אמת לא נשמעה כל אמירה כזו מצד אגף התקצוב וחברי ות"ת התייחסו להמלצה והחליטו לבחון את הנושא.

16.5.6 ות"ת לא התייחסה להמלצה של הוועדה לבחון מחדש את התקצוב לסטודנטים בתחום, באופן שהמוסדות יוכלו לעמוד בעלויות הגדלות של תכניות תחרותיות ברמה בינלאומית.

16.6 ממצאי הביקורת לעניין ההמלצות הפרטניות למוסדות בתחום מנהל עסקים

16.6.1 לא התבצעה בקרה של האגף אחר האפקטיביות של שילוב קורסים בשפה האנגלית במסגרת התואר ולא נבחן על ידו באיזו מידה באופן ביצוע השילוב יש כדי להשיג את מטרתו: האם הקורסים הניתנים בשפה האנגלית הינם קורסי חובה או רק קורסי רשות, כמה סטודנטים רשומים וכמה נוכחים בהם, מהי שפת האם של סטודנטים אלו וכיוצ"ב.

תגובת סמנכ"ל האגף:

נושא הקורסים בשפה האנגלית נבחן על ידי האגף במסגרת הכוללת של בחינת האנגלית למטרות אקדמיות. לאגף אין הכלים והאמצעים לבחינה ספציפית של הנושא בתחום זה.

16.6.2 מדוחות הוועדה הפרטניים, לגבי רמת המחקר בישראל הטעונה שיפור, עולה כי האגף לא ביצע פיקוח אחר רמת המחקר של הסגל במוסדות הלימוד ואיכותו: כמות הפרסומים, איכותם, באילו כתבי עת מתפרסמים המאמרים ועוד.

ממצא הביקורת נתמך בתוצאות הדירוג הבינלאומי של אוניברסיטאות שפורסם על ידי השבועון Times Higher Education, לפיהן בשנים 2017 – 2018 אף מוסד אקדמי ישראלי לא נכנס לרשימת 200 האוניברסיטאות הראשונות בדירוג, ומשנת 2011 חלה ירידה עקבית במיקום של האוניברסיטאות הישראליות בדירוג.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

האגף להערכת איכות לא אמור לעשות את זה.

תגובת סמנכ"ל האגף:

במתכונת הנוכחית אין לאגף יכולות ומשאבים לבצע ניטור והערכה של המחקר באופן יסודי ורציני. כיוון זה דורש היערכות שונה שעד כה הוחלט שלא לפעול בכיוונה. יחד עם זאת, "ניצל" האגף להערכת איכות את תהליך ההערכה של תחום הפיזיקה שהתמקד כמעט רק באוניברסיטאות, לעריכת פיילוט שבו התהליך ממוקד במחקר. האגף עדין בוחן את הנושא של הערכת מחקר.

16.7 המלצות הביקורת

16.7.1 על רכזת ועדת המשנה לעבד את ההמלצות הכלליות, הבלתי ברורות ועמומות של הוועדה הבינלאומית, כדי להפוך אותן להמלצות בהירות, טרם הבאתן לדיון במועצה.

תגובת סמנכ"ל האגף:

אכן נעשים מאמצים לעבד את ההמלצות ליישומיות במידת האפשר.

16.7.2 המל"ג והות"ת אינן פועלות דיין להפקת מלוא התועלת מתהליך הערכת האיכות, בו מושקעים משאבים לא מבטלים. נדרש על ידן להתייחס בכובד ראש לכל אחת מהמלצות הוועדה, להנחות את האגפים הרלבנטיים לאופן יישומה, לדרוש דיווחים חצי שנתיים להתקדמות היישום, לקיים דיונים באשר לקשיים ביישום ההמלצות ולהציג פתרונות אפשריים.

16.7.3 על ות"ת לבחון את האפשרות להגדיל את התקציב לתכניות תחרותיות ברמה בינלאומית. הביקורת סוברת כי תקצוב בחסר עלול למנוע מהמוסדות להשתתף בתכניות תחרותיות שכאלה, מה שימנע מהם להגיע לרמה אקדמית גבוהה בתחום, בהשוואה לרמה הבינלאומית.

16.7.4 הן לצורך העלאת רמת האנגלית של סטודנטים ישראלים והן לשם האטרקטיביות של המוסדות האקדמיים עבור סטודנטים זרים, המל"ג צריכה לבחון את האפשרות לחתור בהדרגה לכך שלימודי התואר השני יתנהלו בשפה

האנגלית. תובנה זו עולה מדוחות הוועדות הבינלאומיות בתחומים שונים. לצורך כך, על האגף לערוך פילוח של הקורסים הניתנים בשפה האנגלית (קורסי חובה או רק רשות), כמות הסטודנטים הרשומים בקורס, נוכחות סטודנטים בקורס, שפת האם שלהם ועוד, כדי לעמוד על האפקטיביות שבאופן שילוב השפה האנגלית בקורסים.

תגובת סמנכ"ל האגף:

במסגרת תהליך בדיקת תחום האנגלית למטרות אקדמיות, מוצע כי כל סטודנט ילמד לפחות שני קורסים בשפה האנגלית. ההצעה טרם אושרה במלג.

16.7.5 על האגף לנהל מאגר חוקרים במוסדות האקדמיים הכולל מידע מקיף לגבי כל חוקר בכל תחום: כמות הפרסומים, באילו כתבי עת התפרסמו המאמרים. על המל"ג לקבוע בכל תחום מהם כתבי העת שפרסום בהם נחשב כאיכותי, או מהם כתבי העת שרק פרסום בהם יוכר לצורך מדידת איכות.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

המלצת הביקורת היא לעשות מיקרו מנג'מנט של המוסדות. זה בסמכות המוסדות.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הנושא הוא בסמכות המוסדות מאז ומתמיד, אך משעה שאנו עדים לירידה קונסיסטנטית ברמת המחקר בארץ לאורך השנים, צריכה לחלחל ההבנה שנדרשת התערבות והכוונה של המועצה באיתור דרכים להתמודדות עם הבעיה ובמציאת פתרון.

תגובת סמנכ"ל האגף:

זה נמצא ובסמכות אגפים אחרים. אנחנו לא יכולים לנהל מאגר כזה.

16.7.6 על המל"ג להציג בפני מקבלי ההחלטות וכלל הציבור את בעיית רמת המחקר במוסדות האקדמיים, שאינה משביעת רצון, את הירידה של ישראל בדירוג הבינלאומי, את הצורך הדחוף בגיוס חוקרים מחו"ל ברמה בינלאומית גבוהה ואת התקציב הנדרש כדי להעלות את איכות ההשכלה הגבוהה לרמה בינלאומית.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

לא ברור על בסיס מה הסיקה המבקרת את המסקנה והרעיונות לפתרונה.

התייחסות הביקורת לתגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

הוועדות הבינלאומיות הציפו את בעיית רמת המחקר. כל רעיון אחר שיתמודד עם בעיית רמת המחקר בארץ יבורך.

תגובת סמנכ"ל האגף:

נעשתה במל"ג עבודה על נושא הדרוגים, והחל תהליך חשיבה כיצד להתמודד עם הירידה.

17. בדיקת יישום המלצות הוועדה הבינלאומית בתחום מדעי המחשב

17.1 בשנת 2012 החל האגף בביצוע הערכת איכות בתחום מדעי המחשב, במסגרתה נבדקו תכניות בתחום זה ב-17 מוסדות לימוד אקדמיים. זהו סבב שני של הערכת איכות בתחום. הסבב הראשון בוצע במסגרת הפיילוט להקמת המערכת להערכת איכות בשנת 2005. אחד התוצרים של הערכת האיכות הינו דוח של הוועדה הבינלאומית על הבעיות הרוחביות בתחום מדעי המחשב והמלצות לשיפור המצב. חלק מהמלצות חזרו על עצמן מהסבב הראשון.

17.2 בישיבתה מיום 3.3.2015 החליטה המועצה על אימוץ חלק מהמלצות הוועדה.

17.3 הביקורת בדקה את יישום המלצות הוועדה הבינלאומית שהמועצה החליטה לאמץ ואת החלטות ות"ת המתייחסות להמלצות הוועדה:

החלטת המועצה ויישומה	המלצת הוועדה הבינלאומית	הנושא
המועצה הביעה את הסתייגותה מהנאמר בסעיף 1 בדו"ח, המתייחס למחקר במכללות ובאוניברסיטאות. הנושאים שהועלו בסעיף זה יובאו לדיון עקרוני במל"ג. עד כה לא התקיים דיון עקרוני בנושא.	יש צורך להגדיר את תפקידן של המכללות בכל הנוגע למחקר ולקבוע קווים מנחים למחקר במכללות.	מחקר במכללות
המל"ג המליצה להפנות את תשומת לב הות"ת לגבי שיוכו של תחום מדעי המחשב במודל התקצוב. בעקבות ההמלצה, הוגדל התקציב לסטודנט בתחום מדעי המחשב מ-35.5 אלפי ₪ ל-42 אלפי ₪ לשנה.	השיוך של מודל התקצוב של תחום מדעי המחשב למודל של מתימטיקה אינו ראוי. נכון יותר לשייכו למודל תקצוב של הנדסת חשמל או הנדסת מחשבים.	מודל התקצוב של התחום
ההמלצה אומצה על ידי המל"ג אך לא יושמה.	ניסוח החלטת מל"ג/קווים מנחים בכל הנוגע לתכניות אקדמיות המוצעות לתלמידי תיכון. הכנסת דרישה בשאלון הערכה עצמית, לתאר באופן מפורט את התכניות המיועדות לתלמידי תיכון.	תכניות אקדמיות לתלמידי תיכון
ההמלצה אומצה על ידי המל"ג. בעקבות ההמלצה, הוכנס הנושא לסקר שמתוכנן להתבצע על ידי אגף תכנון באמצעות הלמ"ס במהלך 2017.	איסוף נתונים אודות בוגרים והערכת צרכי המערכת	נתוני תעסוקה של בוגרים
ההמלצה אומצה על ידי המל"ג. מונתה ועדה שהמלצותיה לא נתקבלו על ידי המועצה, שהחליטה ב-27.9.2016 להמשיך	אין לפתוח תכניות נוספות, טרם קביעת סטנדרטים לפתיחת תכניות חדשות.	פתיחת תכניות חדשות

הנושא	המלצת הוועדה הבינלאומית	החלטת המועצה ויישומה
		לנהוג על פי הקריטריונים שנקבעו במסמך "קווים מנחים והגדרות לתכניות לימודים בתחומים הנדסת מחשבים, הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, הנדסת תוכנה ומדעי המחשב". המל"ג דנה בעדכון הסטנדרטים למדעי המחשב והחליטה לבטלם. היא לא מזכירה את זה. מותר למל"ג להחליט שהיא מבטלת סטנדרטים בתחום כזה או אחר לאחר שבחנה את הנושא ונימקה זאת.
יישום המלצות ועדת איכות	יש להעניק למוסדות תמריץ תקציבי ליישום המלצות ועדות האיכות, בדמות רכיב איכות במודל התקצוב.	מדובר בנושא עקרוני שנדון במל"ג, הנוגע לתקצוב תכניות בהקשר של ממצאי ערכת איכות, ואינו ייחודי לתחום מדעי המחשב. הנושא לא קודם. תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג: זו שאלה עקרונית מאד בעייתית.

17.4 ממצאי הביקורת לעניין ההמלצות הרוחביות בתחום מדעי המחשב

17.4.1 חלק מהמלצות הוועדה הבינלאומית להערכת איכות, שאומצו על ידי המועצה,

לא קודמו עד היום.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

בהתאם להמלצה מס' 6 הוקמה הוועדה העקרונית לעדכון הסטנדרטים במדעי המחשב ב 12.4.16. הדוח הסופי שגיבשה עלה לדיון ראשוני בוועדת המשנה ביום 13.12.16 (מצ"ב הדו"ח).

בדיון המשך שהתקיים ביום 14.2.17 הוחלט לשלוח את הדוח להתייחסות המוסדות להשכלה גבוהה בטרם תתקבל החלטה מסכמת.

ביום 23.5.17 וביום 20.6.17 דנה ועדת המשנה בתגובות המוסדות ובסיכומו של הדיון החליטה הוועדה להמליץ למל"ג שלא לאמץ את הדוח.

בישיבתה ביום 8.8.17 החליטה מל"ג:

בישיבתה ביום 8.8.17 אימצה המועצה להשכלה גבוהה את המלצת ועדת המשנה התחומית לטכנולוגיה, הנדסה, אדריכלות, מדעים, ביולוגיה, פארה רפואי, חקלאות ושלוחות חו"ל בנושא דוח הוועדה העקרונית לעדכון מתכונת הלימודים (סטנדרטים) בתחום מדעי המחשב, והחליטה כלהלן:

1. להודות לוועדה העקרונית בראשות פרופ' עמירם יהודאי על עבודתה הרבה ועל הדוח שהגישה.

2. בהתבסס על דיון בתגובות המוסדות לדוח מחליטה מל"ג שלא לאמץ את דוח הסטנדרטים המעודכן ולהמשיך לנהוג בהתאם לקריטריונים שנקבעו במסמך 'קווים מנחים והגדרות לתכניות לימודים בתחומים הנדסת מחשבים, הנדסת חשמל ואלקטרוניקה, הנדסת תוכנה ומדעי המחשב' (החלטת מל"ג מיום 27.9.16).

3. בהתאם לכך, המועצה מבטלת את החלטותיה מיום 15.7.08 בעניין 'ההמלצות הכלליות והסטנדרטים ללימודים בתחום מדעי המחשב'; ומיום 28.6.05 שעניינה 'כינוי התואר הראשון במדעי המחשב במוסדות שאינם אוניברסיטאות'.

צוות האגף להערכת איכות והבטחתה משתתף בהכנות לישיבות ועדות המשנה והמל"ג וכן משתתף בישיבות המל"ג.

17.4.2 המוסדות האקדמיים כלל לא התייחסו, בתהליך ההערכה העצמית שבצעו בשנת 2012, לחולשות מהותיות שאותרו אצלם בסבב הראשון של הערכת האיכות ב-2007 והאגף לא החזיר את דוח ההערכה העצמית למוסדות להתייחסות חוזרת.

17.4.3 קשרי הגומלין בין האגף לאגף האקדמי, שבאופן טבעי היו אמורים להיות אמיצים, הינם רופפים ביותר. לא התקיימו דיונים משותפים באופן שוטף ופניות בדוא"ל של אגף הערכת איכות לאגף האקדמי לא נענו.

17.4.4 ות"ת לא התייחסה להמלצה של הוועדה לבחון את שיוכו של תחום מדעי המחשב במודל התקצוב, אך עדכנה את סכום התקצוב לסטודנט.

17.5 המלצות הביקורת

17.5.1 אי יישום המלצות הוועדה הבינלאומית שאומצו על ידי המל"ג שומט את מועילות תהליך הערכת האיכות. לפיכך, על המל"ג להקים צוות מעקב אחר יישום ההמלצות בראשות המנכ"ל, או מי מטעמו, וללוות את הקמתו בכתיבת נוהל עבודה לפעילותו.

17.5.2 על האגף לבדוק את דוחות ההערכה העצמית שהעבירו המוסדות ולבקש ביצוע השלמות, בעת הצורך, ובעיקר התייחסות לחולשות שנמצאו בסבב קודם של הערכת איכות.

תגובת סמנכ"ל למינהל:

זה דווקא נעשה בפועל. כל רכזת תחומית עוברת על כל דוח ודוח שמוגש על ידי המוסדות. בסבב שני של ההערכה מתבקשים המוסדות למלא טבלה שבה מופיעים נושאים שהועלו בסבב הראשון, ולהתייחס לביצוע או אי ביצוע של ההחלטות.

17.5.3 על ות"ת לבחון את המלצות הוועדה ולתת את התייחסותה, גם אם היא סבורה כי אין יכולת יישום של ההמלצה.

18. המעקב אחר יישום החלטות המועצה וות"ת

א. בתחום מנהל עסקים

18.1 בפרוטוקול ישיבת המועצה מיום 15.11.2016, בה נדונו המלצות ועדת ההערכה הבינלאומית בתחום מנהל עסקים, נקבע כי בתוך שנה ממועד הישיבה, יגיש האגף להערכת איכות והבטחתה דיווח למל"ג בדבר המעקב ויישום ההמלצות שיועדו למל"ג ולות"ת במסגרת ההחלטה שנתקבלה בישיבה הנ"ל.

18.2 ב-15.3.2017, לאחר קבלת התייחסות ות"ת להמלצות הוועדה הבינלאומית, פנתה רכזת הוועדה בדוא"ל לשלושה מנהלי אגפים בבקשה לקבלת עדכון עד ליום 1.12.2017 באשר ליישום ההמלצות הרחביות, כדלקמן:

18.3

המלצות הוועדה	האגף האחראי
<p>א. בשל ריבוי תכניות במנהל עסקים בישראל, המל"ג/ות"ת יעודדו שיתופי פעולה בין מוסדיים, מיזוגים של תכניות בתארים מתקדמים ובהתאם לצורך, תישקל סגירה של תכניות אקדמיות ברמה לא נאותה.</p> <p>ב. בכל המוסדות יש להקפיד על עמידה בקריטריונים אקדמיים וביניהם: סגל איכותי, תכנית אקדמית אסטרטגית רב שנתית מבוססת ועוד.</p> <p>ג. לאור המחסור החמור בסגל מתחום מנהל עסקים, וממצאי הוועדה הבינלאומית כי מרבית המוסדות אינם יכולים לעמוד בהחלטה לפיה סגל מן החוץ לא ילמד מעבר ל-30% מהקורסים בתכנית, ייבחנו מחדש הסטנדרטים שנקבעו בעבר לתחום זה על ידי המל"ג מתוך שיקולים פדגוגיים, מחקריים, כלכליים וכו'.</p>	האגף האקדמי
<p>א. ות"ת לא תאשר פתיחת תכניות חדשות במנהל עסקים בשנים הקרובות במוסדות המתוקצבים.</p>	אגף תכנון
<p>א. ות"ת תבחן את הטענה שעלתה בדו"ח לגבי מחסור חמור בסגל בתחום החשבונאות, ואת האפשרות להתמודד איתה.</p> <p>ב. בשל ריבוי תכניות במנהל עסקים בישראל, ועל מנת לתמוך במחקר ברמה בינלאומית בתחום, ות"ת מעודדת את המוסדות לשיתוף פעולה בין מוסדי, מיזוגים של תכניות בתארים מתקדמים ואיגום משאבי מחקר.</p> <p>ג. ות"ת תבחן האם ההנחיה לפיה יש לחלק את עומס ההוראה לשני סמסטרים, מקשה על חברי סגל צעירים בהקצאת זמן מרוכז למחקר.</p>	אגף תקצוב

18.4 ב-15.3.2017 נתקבלה תשובת מנהלת האגף האקדמי, לפיה תקים ועדה לבחינת הסטנדרטים שקבעה המל"ג (ב-2008) ללימודי מנהל עסקים.
ב-10.1.2018 פנו שוב מנהלת האגף ומרכזת הוועדה בדוא"ל לשלושת מנהלות האגפים הנ"ל לקבלת סטאטוס יישום החלטות מל"ג וות"ת.
ב-23.4.2018 פנתה שוב מרכזת הוועדה לשלושת מנהלות האגפים ובקשה התייחסותן עד ליום 30.4.2018.

תגובת מ"מ מנכ"ל המל"ג:

במחצית חודש מרץ 2017 מונתה מל"ג חדשה. בישיבתה הראשונה של המל"ג ב-4.4.17 נבחר חבר המל"ג, פרופ' אדו פרלמן, לתפקיד סגן יו"ר המל"ג. בישיבת עבודה עימו הועלה בפני פרופ' פרלמן נושא בחינת הסטנדרטים במינהל עסקים. פרופ' פרלמן אינו תומך בקביעת סטנדרטים באופן עקרוני, ובהתאם לכך הוביל להחלטת מל"ג שביטלה את הסטנדרטים שנקבעו ע"י ועדת האיכות במדעי המחשב, לרבות עדכון הסטנדרטים הנ"ל. לפיכך לא היה כל טעם לבחון מחדש את הסטנדרטים במנהל עסקים שכן הכוונה היא לבטלם. מסרתי על כך עדכון (בע"פ) לוורדה. נכון שהיה צריך לקבל על כך החלטה במל"ג. נעשה זאת!

18.5 עד כה טרם הסתיים המעקב אחר יישום המלצות הוועדה למוסדות האקדמיים.

18.6 ממצאי הביקורת

18.5.1 עד כה, כ-15 חודשים לאחר המועד שנקבע למתן סטאטוס המעקב אחר יישום ההמלצות, טרם נתקבלה התייחסות מנהלי האגפים לפניית האגף להערכת איכות.

לשאלת הביקורת בנוגע ליישום ההמלצות בתחום המוזיקולוגיה, פרטה מנהלת האגף האקדמי את הטיפול שנעשה בתחום ואת החלטות המל"ג שהתקבלו בעקבות המלצות הערכת האיכות בתחום זה, וציינה כי צוות האגף להערכת איכות והבטחתה משתתף קבוע בישיבות ההכנה לוועדות המשנה ולמל"ג ובישיבות המל"ג, ולכן סברה כי הוא מעודכן בנושא.

18.5.2 בניגוד לתשובת מנהלת האגף האקדמי לפניית האגף להערכת איכות, הוועדה לבחינת סטנדרטים ללימודי מינהל עסקים לא הוקמה עד היום. לדברי מנהלת האגף האקדמי "הסטנדרטים שנקבעו בעבר במנהל עסקים לא נבחנו שנית. מדיניותה של המל"ג בנושא קביעת סטנדרטים אחידים בתחומי לימוד כאלה ואחרים איננה חיובית, כלומר: המל"ג מתנגדת לקביעת סטנדרטים

אחידים וסבורה כי יש לאפשר קיומן של תכניות מגוונות ובלבד שהן עומדות ברמה אקדמית ראויה. נתייעץ בנושא, וככל שיידרש נחזירו לדיון במל"ג".
האגף להערכת איכות והבטחתה לא עודכן בנוגע לאי קידום המלצת הוועדה.

18.5.3 לפניית הביקורת לאגף התקצוב, ענתה מנהלת האגף כי:

✓ המלצה א' (בטבלה שלעיל) אינה בתחום סמכות אגף תקצוב, אלא אגף תכנון.

✓ המלצה ב' כתובה כאמירה ולא כהמלצה שהאגף נדרש לגביה.

✓ המלצה ג' - אין הנחיות לחלק את עומס ההוראה לשני סמסטרים.

מענה זה של אגף התקצוב מעולם לא הועבר קודם לכן לאגף להערכת איכות.

18.5.4 בשל אי קבלת התייחסות מנהלי האגפים, לא מסר האגף דיווח למל"ג בדבר

המעקב ויישום ההמלצות, כעבור שנה מיום קבלת החלטת המל"ג והות"ת.

לא נמצא כל דיווח למנכ"ל או למועצה על אי יישום החלטות המל"ג והות"ת.

18.5.5 על המל"ג לקצר את משך זמן המעקב אחר יישום המלצות הוועדה

הבינלאומית על ידי המוסדות.

ב. תחום מדעי המחשב

18.7 כאמור, ב-3.3.2015 דנה המועצה בהמלצות הוועדה הבינלאומית בתחום מדעי

המחשב והחליטה על אימוץ ההמלצות.

18.8 ב-12.1.2016 פנתה מנהלת האגף בדוא"ל לשלוש מנהלות אגפים בבקשה לקבלת

עדכון באשר ליישום ההמלצות, כדלקמן:

המלצות הוועדה	האגף האחראי
המלצה מס' 1 – קיום דיון עקרוני בנוגע למחקר בתחום מדעי המחשב באוניברסיטאות ובמכללות המלצה מס' 3 – תכניות לתלמידי תיכון המלצה מס' 6 – ניסוח סטנדרטים חדשים ללימודי מדעי המחשב המלצה מס' 7 – פתיחת תכניות חדשות בתחום	האגף האקדמי
המלצה מס' 5 – איסוף נתונים אודות תעסוקת בוגרים בתחום מדעי המחשב	אגף תכנון
המלצה מס' 2 – קביעת סטנדרטים לפרסום ותקצוב פרסומים במדעי המחשב המלצה מס' 4 – שיוכו של תחום מדעי המחשב במודל התקצוב	אגף תקצוב

18.9 בעקבות הערת מנהלת אגף תקצוב, נשלחה פנייה בדוא"ל ב-7.2.2016 ובו בקשה

רכזת הוועדה התייחסות האגף האקדמי ואגף תכנון להמלצות הוועדה, כאשר

ההמלצות שהופנו קודם לכן לאגף התקצוב, הועברו בפנייה זו לאחריות אגף תכנון.
את המענה נתבקשו האגפים להעביר עד 31.3.2016.
ב-30.11.2016 פנתה שוב רכזת הוועדה למנהלות האגפים לעדכון סטאטוס יישום
המלצות הוועדה עד ליום 6.12.2016.
ב-8.12.2016 התקבלה התייחסות אגף תכנון להחלטות המל"ג.

18.10 ממצאי הביקורת

- 18.9.1 עד כה, טרם נתקבלה התייחסות האגף האקדמי לפניית האגף להערכת איכות, לעדכון סטאטוס יישום המלצות הוועדה הרוחביות.
לפניית הביקורת, התייחסה מנהלת האגף האקדמי לטיפול בהמלצות הוועדה, אך כאמור, התייחסות כזו לא הועברה עד היום לאגף להערכת איכות.
- 18.9.2 על אף פניות חוזרות ונשנות של האגף להערכת איכות והבטחתה, אגף התכנון העביר התייחסותו להחלטות המל"ג רק כעבור 21 חודשים ממועד קבלת ההחלטות במל"ג.
- 18.9.3 לא נמצא כל דיווח למנכ"ל או למועצה על אי יישום החלטות המל"ג והות"ת לעניין המלצות הוועדה הבינלאומית.

18.11 המלצות הביקורת

- 18.10.1 כאמור, על המל"ג להקים צוות מעקב אחר יישום ההמלצות בראשות המנכ"ל, וללוות את הקמתו בכתיבת נוהל עבודה לפעילותו.
- 18.10.2 על המועצה לקדם בדחיפות הקמת מערכת ממוחשבת להערכת איכות, שבין היתר, תתריע על היעדר התייחסות אגפי המל"ג לפניית האגף להבטחת איכות ותאפשר מעקב שוטף אפקטיבי אחר יישום החלטות המל"ג/ות"ת.

נספח מס' 1 - בעלי תפקידים איתם התקיימו שיחות ופגישות

שם	תפקיד
ורדה בן שאול	סמנכ"ל הערכת איכות והבטחתה
מיכל נוימן	סמנכ"ל לעניינים אקדמיים
שירה נבון	סמנכ"ל תקצוב
חווה קליין אבישי	ממונה בכירה בתחום תכנון ומידע
ארי סטון	ממונה תכנון כלכלי
מריה לוינסון	רכזת בכירה, האגף להערכת איכות והבטחתה

האגף האקדמי, מזכירות מליג

הערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה גבוהה – החלטת מועצה מיום 10.7.2001

א. המועצה להשכלה גבוהה מחליטה להקים מערכת להערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה

גבוהה בישראל, בהתאם לקווים המנחים המפורטים להלן:

1. מטרת הערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה גבוהה היא שיפור איכותם של המוסדות להשכלה גבוהה ושל תוכניות הלימודים שהם מקיימים.
2. הערכת איכות במערכת ההשכלה הגבוהה בישראל והבטחתה תתבצע בשני מישורים:
 - א. מישור תוכנית הלימודים (תוכניות שקיבלו הסמכה קבועה) – אחת ל-6 שנים;
 - ב. מישור המוסד (מוסדות מוכרים) – אחת ל-8 שנים. פירוט הנושאים שייבדקו ותהליך הבדיקה מפורטים בקווים כלליים בסעיפים 5-6 להלן.
3. תהליך הערכת איכות והבטחת איכות במוסדות להשכלה גבוהה יתבסס, בין היתר, על לימוד עצמי בתוך המוסדות, שאלונים חיצוניים עליהם יתבקשו המוסדות להשיב ובחינה של ועדות חיצוניות.
4. דו"חות הועדות יוגשו למועצה להשכלה גבוהה (בצירוף תגובת המוסדות), ולאחר שזו האחרונה תדון בהם - יפורסמו ברבים.

5. **תוכניות לימודים שקיבלו הסמכה קבועה:**

5.1. **הערכת איכות ביחס לתוכניות הלימודים תתמקד בנושאים הבאים:**

יעדים ומטרות של תכנית לימודים:

- מהו התוצר הסופי שמבקשים לקבל והאם הוא הושג; אופן השתלבות התוכנית בפקולטה, ואיך היא "משרתת" את יעדי הפקולטה; מדיניות כוללת לגבי פיתוח תוכניות לימודים בפקולטה ותהליך הפיתוח עצמו.
- תכנית הלימודים: רמה אקדמית; היקף התוכנית, מבנה הקורסים ותכניהם; תהליך התחדשות והתעדכנות של התכנים; תהליך ההוראה והלמידה בתוכנית; התאמה ליעדי התכנית כפי שנקבעו.
- סגל ההוראה: איכות; כמות; התאמה ללמד את תוכנית הלימודים; עומס הוראה; פיתוח יכולת הוראה; תמיכה במחקר; נכונות ללמד ויחס לסטודנט.
- תנאי הקבלה לתוכנית, תנאי מעבר ותנאי וסיום; דרכים להערכת הישגי הסטודנטים וקיום מנגנונים לבדיקת מהימנות ותקיפות של אותן דרכים.
- תשתית פיזית: מבנים וכיתות, מעבדות, חדרי מחשב, ספרייה, רמת ציוד והתאמה כמותית ועוד.
- תשתית מנהלית: רמת השירותים המנהליים והתמיכה העומדים לרשות הסטודנטים.
- קיום הליך פנים מוסדי של הערכת איכות והבטחת איכות לגבי תכנית הלימודים; אחריות כוללת על תכנית הלימודים וניהולה; תהליך ביצוע שינויים בתכנית.

5.2. **תהליך הבדיקה:**

- בדיקת איכות של תוכניות לימודים תתקיים אחת לשש שנים – על פי תחומים ספציפיים ובאופן סקטוריאלי. בדיקה זו תתבסס על דו"ח בדיקת/הערכת איכות פנימית של המוסדות (Self Evaluation) לגבי התוכנית/ות הנבדקת/ות ועל שאלונים עליהם ישיב המוסד.
- את הבדיקה תבצע ועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה שתמונה על ידה, בה 3-4 אנשי אקדמיה בכירים מן התחום הנבדק. לתפקיד יו"ר הועדה ימונה איש אקדמיה בכיר מן

התחום הנבדק, שיבוא - במידת הצורך ובמידת האפשר - מאחד מן המוסדות להשכלה גבוהה המובילים בחו"ל. מספר חברי הוועדה לא יעלה על חמישה. אם מדובר בתחום הנלמד ביותר מ- 8 מוסדות – יוקמו שתי ועדות לבדיקתו, תוך חלוקת המוסדות השונים ביניהן.

6. מוסד (מוסד מוכר):

- 6.1 הערכת איכות ביחס למוסד: בדיקת איכות של מוסד תתבסס על ממצאי כל הבדיקות שנעשו עבור תכניות הלימודים באותו מוסד, על פי הדיווחים לות"ת במסגרת מודל תקצוב המוסדות להשכלה גבוהה – מרכיב האיכות
- 6.2 תהליך הבדיקה: בדיקת איכות של מוסד תתקיים אחת לשמונה שנים. הבדיקה תבצע ועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה שתמונה על ידה בה 2-3 אנשי אקדמיה בכירים, נציגי ציבור ונציגי סטודנטים לתפקיד יו"ר הוועדה. ימונה אישר אקדמיה בכיר, שיבוא – במידת הצורך ובמידת האפשר מאחד מן המוסדות להשכלה גבוהה המובילים בחו"ל. מספר חברי הוועדה לא יעלה על ששה.

ב. המועצה להשכלה גבוהה מבקשת כי מזכירות המועצה תגיש לה הצעה מפורטת באשר לדרכי עבודה ותהליכי הבטחת האיכות, שתכלול: סטנדרטים של איכות, מדדים שעל פיהם ייבחנו הנושאים השונים, שאלונים, לוחות זמנים לביצוע התהליך ועוד. לאחר אישור המנגנון בקרת איכות ועם הפעלת התהליך תוגש למועצה מדי שנה תוכנית עבודה לאותה שנה.

הקמת מערכת להערכת האיכות והבטחתה במוסדות להשכלה גבוהה בישראל - החלטת המועצה להשכלה

גבוהה מיום 3.6.2003

1. המועצה להשכלה גבוהה מודה לוועדת המשנה לעניין הקמת מערכת להערכת האיכות והבטחתה במוסדות להשכלה גבוהה בישראל – בראשותו של פרופ' נחום פינגר – על עבודתה ועל הדו"ח שהגישה וכן לגבי נעמה שקד על ריכוז הוועדה.
2. המועצה מאמצת את דו"ח הוועדה על כל המלצותיו ומחליטה להקים יחידה להערכת איכות והבטחתה במזכירות המליג, שתהיה אחראית על מערכת להערכת איכות והבטחתה במוסדות להשכלה גבוהה.
3. המועצה מבקשת מסגן יו"ר המועצה, יו"ר ות"ת, מנכ"ל המועצה ומזכיר המועצה לגבש תכנית אופרטיבית להקמה ולהפעלה של מערכת להערכת איכות והבטחתה תוך 60 יום ולהציגה בפני מליאת המועצה, והיא מצפה שהמערכת תופעל הלכה למעשה כבר בשנה"ל תשס"ד.
4. המועצה מחליטה להקים ועדה מלווה לנושא הערכת איכות והבטחתה בהרכב הבא: פרופ' תמר אריאב, פרופ' נחום פינגר, פרופ' אורי קירש ופרופ' אניטה שפירא.

נוהל מעקב אחר יישום המלצות הוועדות להערכת איכות והחלטות מל"ג בנושא

פללי

בהתאם להודעת מנכ"ל המועצה, המעקב אחר יישום המלצות הוועדות להערכת איכות עבר מאחריות האגף האקדמי לאחריותו של האגף להערכת איכות והבטחתה, וזאת החל במחצית חודש פברואר 2011.

להלן פירוט נוהל המעקב אחר יישום המלצות הוועדות להערכת איכות והחלטות מל"ג בנושא:

א. כלל מנחה

ככלל, המעקב יתבצע בהתאם להמלצות שיקבעו ועדות האיכות ובהתאם להחלטות שתקבל המועצה להשכלה גבוהה בנושא.

ב. תכנית פעולה:

1. במידה והמוסדות יתבקשו להגיש **תכנית פעולה** ליישום ההמלצות, תישלח למוסדות תזכורת כחודשיים לפני מועד הגשת תכנית הפעולה.
2. התכנית שתוגש תיבדק על ידי האגף להערכת איכות ותועבר לאישור ועדת המשנה להערכת איכות והבטחתה.
3. החלטת ועדת המשנה תישלח לידיעת המוסדות.

ג. דו"ח בדבר יישום ההמלצות:

1. כחודשיים לפני מועד הגשת הדיווח בדבר **יישום ההמלצות** תישלח למוסד תזכורת, בצירוף דו"ח ועדת ההערכה והחלטת המועצה בנושא.
2. מוסד יגיש דו"ח בדבר יישום ההמלצות, ובמסגרתו יתבקש להתייחס להמלצות המופיעות בדו"ח הפרטני של הוועדה להערכת איכות ובהחלטות מל"ג.
3. במסגרת דו"ח יישום המלצות הוועדה להערכת איכות יתבקשו המוסדות לכלול תכנית לימודים וטבלת סגל מעודכנות (בהתאם לפורמט שהועבר בזמנו במסגרת דו"ח ההערכה העצמית), כולל סילבוסים של קורסים שנוספו או שעברו שינוי משמעותי וכן קורות חיים של סגל שנוסף למחלקה, אלא אם חל שינוי מהותי בחומר שכבר הוגש בעבר. כמו כן נבקש התייחסותכם לכל מידע אחר שאליו התייחסו ההמלצות והחלטות מל"ג, תוך הצבעה על השינויים שחלו בתכנית ו/או במצבת הסגל בעקבות המלצות הוועדה להערכת איכות והחלטות מל"ג.
4. הדו"ח יעבור בדיקה ראשונית של האגף להערכת איכות, כדי לוודא שהוא אכן כולל התייחסות לכל ההמלצות של הוועדה להערכת איכות וכן עומד בלוי"ז ליישום ששלח המוסד קודם לכן במסגרת תכנית הפעולה שהגיש.

5. במידה ומוסד לא ישלח דו"ח יישום המלצות במועד המצויין בהחלטת מל"ג, ולא ישלח כל התייחסות או בקשה לדחייה בהגשת הדו"ח, הנושא יוצג בפני ועדת המשנה להערכת איכות והבטחתה אשר תמליץ כיצד לפעול.

ד. בדיקת דו"ח יישום ההמלצות:

1. הדיווח יועבר לבדיקת ועדה/סוקר מומחה/צוות מומחים בהתאם להחלטת מל"ג.
2. המומחים יעבדו בגילוי שם.
3. במידה והחלטת מל"ג אינה כוללת בקשה להקמת ועדה ייבדקו דוחות יישום המלצות הוועדה להערכת איכות על ידי סוקר מומחה.
4. שמות מומחים אשר לא היו חברים בוועדה להערכת איכות וכן הרכבי ועדות בדיקה יאושרו על ידי ועדת המשנה להערכת איכות והבטחתה והמל"ג.
5. ייעשה מאמץ שהבדיקה תיעשה באופן רוחבי על ידי אותם מומחים בתחום (אלא אם ישנה בעיה של ניגוד אינטרסים ו/או החלטת מל"ג המבקשת באופן ספציפי קיום בדיקה שונה עבור מוסד זה או אחר).
6. באפשרות המומחים לבקש מידע נוסף ולקיים ביקור במוסד במידה והדבר רלוונטי לבדיקה. כל תיאום ובקשה למידע נוסף ייעשו על ידי האגף להערכת איכות.

ה. תוצאות בדיקת דו"ח יישום ההמלצות - מסקנות והמלצות, קבלת החלטות ופרסום:

1. ועדה/מומחה/צוות מומחים שימונו לבדיקת הנושא יגישו למל"ג דו"ח ובו חוות דעתם הן באשר למידת היישום של המלצות ועדת האיכות והחלטות מל"ג בכל אחד מהמוסדות והן באשר לתרומה הכוללת של תהליך הערכת האיכות לשיפור איכותו של התחום הנבדק.
2. הדו"ח החתום שיוגש יישלח למוסד לקבלת התייחסותו (ככל שהמוסד מעוניין).
3. חוות הדעת הסופית של הוועדה/מומחה/צוות מומחים בדבר אופן יישום המלצות הוועדה להערכת איכות המוסד והחלטות מל"ג בצירוף תגובת המוסדות יובאו לדיון בפני ועדת המשנה להערכת איכות ולאחר מכן במל"ג בצירוף המלצות ועדת המשנה.
4. במידה שהחלטת מל"ג כוללת התייחסות לביצוע על ידי אגפי מל"ג/ות"ת האחרים, יעמוד האגף להערכת איכות בקשר מול אגפים אלה לצורך מעקב אחר יישום ההמלצות לרבות נושאים שמתייחסים לבדיקה אקדמית ספציפית.
5. הודעה על החלטות מל"ג תישלח למוסדות.
6. פרסום תוצאות המעקבים והחלטות מל"ג באתר האינטרנט של המל"ג ייעשה בהתאם לנוהל שגובש בנושא (ונשלח למוסדות בחודש דצמבר 2010).

ד' בטבת תשע"ט
12 דצמבר 2018

נוהל מעקב ופיקוח אחר יישום החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות

כללי

בהתאם להחלטת מל"ג מיום 11.12.18, נכנס לתוקפו נוהל מעקב חדש אחר החלטות מל"ג בנושא הערכת איכות, שמטרתו להגביל את תקופת המעקב ולחזק את אחריותיות המוסד בנושא.

להלן פירוט נוהל המעקב אחר יישום המלצות הוועדות להערכת איכות והחלטת מל"ג בנושא:

1. החלטת המל"ג בנושא הערכת איכות בתחום לימודים מסוים תכלול לוחות הזמנים לתיקון הליקויים ולדיווח אודות היישום למל"ג.
2. לאחר קבלת החלטת המל"ג, המוסד ימנה ממונה מטעמו על תיקון הליקויים כפי שמופיעים בהחלטת המל"ג בנושא ויעדכן את המל"ג לגבי זהותו של הממונה ודרכי יצירת הקשר עמו. על הממונה להיות בדרג אקדמי ומינהלי בכיר במוסד (בעל תפקיד ניהולי-אקדמי בכיר), ככל הניתן רלוונטי לתחום הנבדק.
3. המוסד יעביר דיווח על ביצוע החלטת המל"ג, אשר יכלול התייחסות של המחלקה המוערכת ושל הנהלת המוסד, יהיה מגובה במסמכים תומכים רלוונטיים וחתומה על ידי הנהלת המוסד (נשיא או רקטור בלבד).
4. דיווח המוסד הראשון, לאחר החלטת המל"ג, יועבר לקבלת חוות דעת של סוקר מהתחום שימונה לשם כך (במידת האפשר יו"ר או חבר הוועדה הבינלאומית שבדקה את התחום).
5. דיווח המוסד בליווי התייחסות הסוקר יובא לדיון בוועדת המשנה להבטחת איכות אשר תמליץ למל"ג בהתבסס על חוות הדעת, בין היתר, על הפסקת המעקב או המשכו.
6. במידה והחליטה המל"ג על המשך תהליך המעקב, יועבר הדיווח לטיפול ועדת המשנה להבטחת איכות. הוועדה תוכל לבקש דיווח נוסף מהמוסד ותוכל להמליץ למל"ג על הפסקת המעקב/ העברת הדיווח לחוות דעת נוספת של סוקר / בקשה להתייחסות הנשיא והסנאט או הוועד המנהל לנושא. במידה וועדת המשנה תמצא כי דיווח המוסד לתיקון הליקויים אינו מספק, או במידה וניתנה המלצת סוקר שלילית, תועבר התכנית לדיון על המשך ההסמכה שלה לוועדת המשנה התחומית הרלוונטית, אשר תעביר המלצתה בנושא למל"ג.